

KÜRESEL DİYALOG

7.1

1 yılda 17 dilde 4 sayı

Devrim Sonrası Mısır

Mona Abaza

Gerçekliği Sorgulamak

Luc Boltanski

Sıradışı Bir Enstitü

Sarah Mosoetsa

Siyah Amerikalı
Kadınların Temsili

Patricia Hill Collins

Singapur
Sosyolojisi

Vineeta Sinha,
Noorman Abdullah,
Youyenn Teo,
Francis Khek Gee Lim,
Daniel P.S. Goh

Polonya'da Kürtaja
dair Mücadele

Agnieszka Graff,
Elżbieta Koroleczuk,
Julia Kubisa

Özel Köşeler

- > ISA Genç Sosyologlar Ağı
- > *Küresel Diyalog*'u Endonezceye Çevirmek
- > Endonezya Yayın Ekibiyle Tanışma

BÜLTEN

International
Sociological
Association
ISA

CİLT 7 / SAYI 1 / MART 2017
www.isa-sociology.org/global-dialogue

KD

> Editörden

Sırada Ne Var?

Yaptığımız çok yönlü anket çalışmaları içinde pek azı Donald Trump'ın başkan seçileceğini tahmin edebildi. Bu durum, Amerikalı sosyologların kendi ülkeleri hakkında ne kadar sınırlı bilgiye sahip olduğunu göstermektedir. Her ne kadar sağ görüşe dair hareketler hakkında kayda değer çalışmalar olsa da- bunlardan biri olan Arlie Hochschild'in makalesini iki sayı önce yayınlamıştık ([KD 6.3](#))- sol hareketler hakkında yapılan çok sayıda çalışmanın gerisinde kalmaktadır. Herkes gibi, sosyologlar da kendileri gibi düşünüp hareket eden kişilere yönelmekte, ayrımcılık, eşitsizlik ve yabancı düşmanlığına karşı hareketler üzerine çalışmaktadır. Diğerlerini daha iyi anlamak; kendi değerlerimizi ve bağlılıklarımızı baskı altına almak- ya da bunlara sahip değilmiz gibi davranmak- değil, bu değerler ve bağlılıklarının bilincine daha çok varmaktır. Bu da, aynı zamanda kendimizi yabancı toplulukların içine dahil etmeyi gerektirir.

Böylesine bir çalışmanın önemi bu sayı ve son sayıda yer alan kürtaj hakları mücadelelerini tartışan makalelerde açıkça ortaya konulmaktadır. Agnieszka Graff ve Elżbieta Korolczuk, Polonya'daki toplumsal cinsiyet karşıtlığı hareketini yönlendiren politikaların ve söz konusu bu hareketin, geniş ölçekte küreselleşme karşıtlığı duyarlılığıyla nasıl bir ilişkide olduğunu araştırmaktadırlar. Julia Kubisa, Polonya sokaklarını dolduran, dikkati çeken şemsiye hareketini-hükümet karşıtı protesto- anlatmaktadır. Sokaklar, protestolar için bir alan haline gelirken, Mona Abaza'nın, Mısır'daki 25 Ocak Devrimi'nden General El-Sisi'nin karşı devrimine kadar olan süreçteki olayların izini sürdüğü yazısının da bahsettiği gibi askerleşmenin de mekanı olmaktadır.

Bu sayıda, tanınmış Fransız sosyolog Luc Boltanski ile yapılan bir röportaj da yayınlıyoruz. Bu röportaj, eleştiri sosyolojisinin, kurumsal gerçeklik ve somut dünyanın deneyimleri arasındaki uçurumdan var olduğuna dair etkileyici bir özet sunmaktadır. Ulusal kurumların giderek küreselleşen dünyalarımızla çatışmasıyla, fikir ayrılıkları ve bozulmalar yoğunlaşmaktadır. Bu durum, Singapur sosyolojisi üzerine yazılan beş makalenin de temasını oluşturmaktadır. Singapur'un ilk Başbakanı Lee Kuan Yew'in ölümünün ertesinde, bu küçük ulusun yörüngesi ve kendine has sosyolojisi incelenmektedir. Bu makaleler, toplumsal hareketlilik, etnisite, din ve siyaset alanlarında hakim ideoloji ve yaşanan gerçeklik arasındaki farkın altını çizmektedirler.

Asya'dan Afrika'ya, özellikle Güney Afrika'ya gittiğimizde, üniversitelerin son iki yıldır birçok siyasi çalkantıya sahne olduğunu görmekteyiz. Ancak burada, hükümet tarafından kurulan ve sosyolog Sarah Mosoetsa tarafından yönetilen mükemmel bir akademik programa dikkat çekmekteyiz. Enstitü, doktora öğrencilerinin desteklenmesine, insan ve toplum bilimleri alanında konferansların yapılmasına, kitap ödülleri verilmesine ve yayınların hazırlanmasına ön ayak olmaktadır.

Kosovalı genç sosyolog Labinot Kunushevcı'nın, Afrika kökenli Amerikalı ünlü feminist sosyolog Patricia Hill Collins ile yaptığı röportajı da yayınlıyoruz. Aynı zamanda bu sayı, *Küresel Diyalog*'un Endonezya yayın ekibini tanıtmakla beraber çevirinin zorluklarını ele alan bir yazıya da yer vermektedir. Bu sayıyı, Oleg Komlik'in, ISA Genç Sosyologlar Ağının çok önemli bir çalışmasına dair hatırlatma notuyla sonlandırıyoruz. Bu, ISA'nın en önemli projelerinden biri olan- yeni nesil sosyologların desteklenmesi hakkındadır.

> **Küresel Diyalog 17 dilde yayınlanmaktadır. Küresel Diyalog'un tüm sayılarına Uluslararası Sosyoloji Derneği (ISA)'nin internet sitesinden ulaşılabilir.**

> **Yayımlanması istenen yazılar burawoy@berkeley.edu adresine gönderilmelidir.**

İslam ve kentsel yaşam üzerine pek çok kitap yazmış olan öncü Mısırlı sosyolog **Mona Abaza**, Ocak devriminden sonraki militarizasyon üzerine düşünüyor.

Eleştiri sosyolojisinin büyük Fransız Kuramcısı **Luc Boltanski**, detektif romanları ve sosyolojik önemlerine dair son kitabı hakkında konuşuyor.

İlham veren Güney Afrikalı sosyolog **Sarah Mosoetsa**, yönettiği önemli insan ve toplum bilimleri enstitüsünü anlatıyor.

Öncü Siyah Amerikalı feminist **Patricia Hill Collins**, entelektüeller ve marjinalleştirme üzerine özgün görüşlerini paylaşıyor.

Küresel Diyalog, SAGE Yayınları'nın cömert başlığı ile hazırlanmaktadır.

> Yayın Kurulu

Editör: Michael Burawoy.

Yardımcı Editör: Gay Seidman.

Yönetici Editörler: Lola Busuttil, August Bagà.

Danışman Editörler:

Margaret Abraham, Markus Schulz, Sari Hanafi, Vineeta Sinha, Benjamin Tejerina, Rosemary Barbaret, Izabela Barlinska, Dilek Cindoğlu, Filomin Gutierrez, John Holmwood, Guillermina Jasso, Kalpana Kannabiran, Marina Kurkchiyan, Simon Mapadimeng, Abdul-mumin Sa'ad, Ayse Saktanber, Celi Scalon, Sawako Shirahase, Grazyna Skapska, Evangelia Tastsoglou, Chin-Chun Yi, Elena Zdravomyslova.

Bölge Editörleri

Arap Dünyası:

Sari Hanafi, Mounir Saidani.

Arjantin:

Juan Ignacio Piovani, Pilar Pi Puig, Martín Urtasun.

Bangladeş:

Habibul Haque Khondker, Hasan Mahmud, Juwel Rana, US Rokeya Akhter, Toufica Sultana, Asif Bin Ali, Khairun Nahar, Eashrat Jahan Eyemooon, Kazi Fadia Esha, Helal Uddin, Muhaimin Chowdhury.

Brezilya:

Gustavo Taniguti, Andreza Galli, Ângelo Martins Júnior, Lucas Amaral, Benno Alves, Julio Davies.

Hindistan:

Ishwar Modi, Rashmi Jain, Jyoti Sidana, Pragma Sharma, Nidhi Bansal, Pankaj Bhatnagar.

Endonezya:

Kamanto Sunarto, Hari Nugroho, Lucia Ratih Kusumadewi, Fina Itriayati, Indera Ratna Irawati Pattinasarany, Benedictus Hari Juliawan, Mohamad Shohibuddin, Dominggus Elcid Li, Antonius Ario Seto Hardjana.

İran:

Reyhaneh Javadi, Abdolkarim Bastani, Niayesh Dolati, Marjan Namazi, Vahid Lenjanzade.

Japonya:

Satomi Yamamoto, Fuma Sekiguchi, Yutaro Shimokawa.

Kazakistan:

Aigul Zabirowa, Bayan Smagambet, Adil Rodionov, Gani Madi.

Polonya:

Jakub Barszczewski, Paulina Domagalska, Adrianna Drozdowska, Łukasz Dulniak, Anna Gańko, Krzysztof Gubański, Kinga Jakiela, Justyna Kościńska, Kamil Lipiński, Mikołaj Mierzejewski, Karolina Mikołajewska-Zajac, Adam Müller, Zofia Penza, Teresa Teleżyńska, Anna Wandzel, Jacek Zych, Łukasz Zolądek.

Romanya:

Cosima Rughiniş, Raisa-Gabriela Zamfirescu, Costinel Anuţa, Maria-Loredana Arsene, Tatiana Cojocari, Florina Dincă, Andrei Dobre, Diana Alexandra Dumitrescu, Iulian Gabor, Rodica Liseanu, Mădălina Manea, Mihai-Bogdan Marian, Anca Mihai, Andreea Elena Moldoveanu, Oana-Elena Negrea, Mioara Paraschiv, Ion Daniel Popa, Susana Popa, Diana Pruteanu Szasz, Ioana Silistraru, Adriana Sohodoleanu, Andreea Vintilă.

Rusya:

Elena Zdravomyslova, Anna Kadnikova, Asja Voronkova, Lubov Chernyshova.

Tayvan:

Jing-Mao Ho.

Türkiye:

Gül Çorbacıoğlu, İrmak Evren.

Medya Danışmanları: Gustavo Taniguti.

> Bu Sayıda

Editörden: Sırada Ne Var?

2

> DÜNYADAN RÖPORTAJLAR

Devrim Sonrası Mısır'ın Kaderi: Mona Abaza ile Röportaj

Michael Burawoy, ABD

4

Gerçekliği Sorgulamak: Luc Boltanski ile Röportaj

Laura Chartain ve Marine Jeanne Boisson, Fransa

8

Güney Afrika'da Sıradışı Bir Enstitü: Sarah Mosoetsa ile Röportaj

Michelle Williams, Güney Afrika

11

Siyah Amerikalı Kadınların Temsili: Patricia Hill Collins'le Söyleşi

Labinot Kunushevci, Kosova

15

> SINGAPUR SOSYOLOJİSİ

Lee Kuan Yew'den Sonra

Vineeta Sinha, Singapur

17

Çok Irklılıktan Sonra

Noorman Abdullah, Singapur

19

Meritokrasiden Sonra

Youyenn Teo, Singapur

21

Sekülerizmden Sonra

Francis Khek Gee Lim, Singapur

23

Küreselleşmeden Sonra

Daniel P.S. Goh, Singapur

25

> POLONYA'DA KÜRTAJA DAİR MÜCADELE

Bağnaz bir Geleceğe Doğru:

Toplumsal Cinsiyet Karşıtlığı ve Küreselleşme Karşıtlığı

Agnieszka Graff, Poland ve Elżbieta Korolczuk, İsveç

27

Polonya'da Üreme Haklarını Savunmak

Julia Kubisa, Polonya

30

> ÖZEL KÖŞELER

ISA Genç Sosyologlar Ağı

Oleg Komlik, İsrail

32

Küresel Diyalog'u Endonezceye Çevirmek

Kamanto Sunarto, Endonezya

34

Endonezya Yayın Ekibiyle Tanışma

35

> Devrim-Sonrası Mısır'ın Kaderi: Mona Abaza ile Röportaj

Mona Abaza.

Mona Abaza Kahire Amerikan Üniversitesi'nde sosyoloji profesörüdür. Modern Mısır konusunda önemli bir bilim insanı olmakla beraber, *Debates on Islam and Knowledge in Malaysia and Egypt: Shifting Worlds* (Malezya ve Mısır'da İslam ve Bilgi Üzerine Tartışmalar: Yer Değiştiren Dünyalar, 2002), *The Changing Consumer Culture of Modern Egypt* (Modern Mısır'da Değişen Tüketici Kültürü, 2006), *The Cotton Plantation Remembered* (Hatırlanan Pamuk Yetiştiriciliği, 2013) kitaplarının da yazarıdır. İsveç, Singapur, Almanya, Fransa, Malezya, İtalya ve Hollanda olmak üzere dünyanın birçok yerinde misafir öğretim üyeliği yapmıştır. Yakın zamanda, *Küresel Diyalog*'ta (Cilt 1, Sayı 4 ve Cilt 3, Sayı 3) yer alan iki makalesinde de olduğu gibi, modern Mısır'daki siyasi değişimler üzerine çalışmaktadır. **Michael Burawoy** ile yaptığı bu röportajda, 25 Ocak 2011 devriminden itibaren yaşanan süreci ele almaktadır.

MB: Cumhurbaşkanı Hüsnü Mübarek'in 30 yıllık cumhurbaşkanlığını sonlandırıp, Muhammed Mursî'nin seçilmesi ve kısa ömürlü İslamcı bir yönetimin hüküm sürmesine (2012-2013) yön veren siyasi bir süreci başlatan 25 Ocak (2011) "devrimci" olayları hakkında, Küresel Diyalog da dahil olmak üzere birçok yazı yazdınız. Mursî, silahlı kuvvetlerin darbesi sonucu Temmuz 2013'te devrilmiş ve General El-Sisi gücü eline alarak, 2014 yılında Mısır Cumhurbaşkanı oldu. 25 Ocak devriminden itibaren çalkantılı geçen bu altı seneyi ve özellikle ordunun bu süreçteki rolünü nasıl değerlendiriyorsunuz?

MA: Ordunun, Mübarek'in devrilmesinden önce 25 Ocak Devrimi'nde sokakları teslim alan ve Tahrir Meydanı'nı çevrepe çevre saran tanklarla kendini göstermesi birçok tartışmayı da beraberinde getirmektedir. Sözde, protestocuları Mübarek rejiminin acımasızlığından korumak için oradaydılar. Büyük ihtimalle, Washington silahlı kuvvetlerin bu devrime karşı tarafsız kalmalarına dair yeşil ışık yakmasaydı, Mübarek'in devrilmesi düşünülemezdi bile. "Halk" arasındaki "kardeşlik"¹ ve Ocak 2011'in başlarında ordunun sürece dahil olmasıyla, ordunun popülerliğinin zamanla azaldığına dair birçok okuma ve yorum yapılabilir.

Protestocuların tankların altında uyumaları ya da tankların üzerinde hakaret ve Mübarek karşıtı sloganların yer alması ya da Mübarek'in düşürülmesinden sonra yaşlı kadınların Tahrir'de askerleri öpmesi gibi, 2011 yılında dünya çapında yer alan ikonik görüntüleri hatırlayalım. Ancak 28 Ocak'ta çağdışı bu tankların (büyük ihtimalle, herhangi bir kent savaşında tamamen kullanışsız olması) ta kendisi Maspero Caddesi'ndeki televizyon binasını ele geçirip kuşattı. Bu durum, Temmuz 1952'de Özgür Subaylar'ın bir yayın istasyonunu ele geçirerek, Kral Faruk'u deviren Darbe/Devrim'i ilan etmelerinin sembolik bir yeniden canlandırması olarak yorumlanabilir. Öte yandan, SKYK'nın (Silahlı Kuvvetler Yüksek Konseyi) ele geçirilmesinden sonra, ordunun popüleritesi azalmaya devam etti. Gözler önünde yaşanan Mart 2011'de Tahrir'de protestoculara yönelik saldırı, kadın protestoculara yapılan işkenceler ve zorla yapılan beka-ret testleri, Ekim 2011'deki Maspero katliamı, Port Said Stadyumu'nda Ahly Ultra'sının katliamı ve ardından Kasım ve Aralık 2011'de Muhammed Mahmud Caddesi'nde yaşanan şiddet olaylarının tümü ordunun karşı-devrim tarafına kaymasının göstergeleri olmuştur.

Geriyeye dönüp bakıldığında, ordunun gerçekten de Ocak ayında protestocuların yanında yer aldığına dair görüş sor-

>>

Artık yıkılmış olan ve yerine bir kapı inşa edilmiş olan Kasr al Aini duvarı.
Graffiti: Alaa Awad. Fotoğraf: Mona Abaza, 7 Aralık, 2012.

gulanmalıdır. Ordunun müdahalesi, özgürlük ve demokrasi arzularının desteklenmesiyle ilgili bir mesele olmasından çok Tahrir Meydanı'nın Hüsnü Mübarek'ten kurtulmak için altın değerinde bir fırsat olması, mefruz mirasçısı Gamal Mübarek ile, ekonominin büyük bir kısmını kontrol altında tutan ve orduyla çatışan, Gamal Mübarek'in ahab-çavuş ilişkileri dolayısıyla yakın çevresini oluşturan kapitalistlerin ekonomiye dair tutumlarının çatışmasıyla ilgilidir. 2013 yılında Mursi'nin askeri darbeye devrilmesi ise bambaşka bir olaydır, El-Sisi artık Müslüman Kardeşler'in savunduğu küresel İslamcı ağın karşısında duran ulusal bir kahraman olmuştur.

MB: Milliyetçi ideoloji ve onun ekonomik temelini sonra döneceğiz fakat ordu aynı zamanda düzeni yeniden kurma saplantısında mı, değil mi?

MA: Kesinlikle, ordu Ocak 2011'den, özellikle, şehirlerin yeniden yapılanma sürecinde de her yerdedi. 2011 yılından 2014 yılına kadar olan zaman diliminde, tankların şehir merkezinin sokaklarında sürekli olarak görülmesi, gözden kaybolması ve tekrar ortaya çıkması kolektif bilinçte kendine yer edinmiştir. Protestocular ve polis kuvvetleri arasında tampon bölgelerin inşa edilmesine, bu ayrıştıran ve etkisiz hale getiren duvarların vatandaşlar tarafından delinmesi ve yıkılmasına, güvenlik önlemleri adına tüm alanların ablukaya alınmasına; şehrin dikey kontrolünün, en gerilimli anlarda da havada daireler çizen tehditkar helikopterlerle sağlanmasına; 2011-2013 yılları arasında polis güçleri tarafından hareketli, merkezi sokaklarda meydana gelen sayısız ve yayılan saldırılarla, geri çekilmeler ve katliamlara, birçok ölüme ve epilepsi nöbetine yol açan zehirli göz yaşartıcı gazlara, yeni gelişen yarı askeri birliklerinin şehirdeki geçidine tanıklık ettik. Bu şehir savaşlarının doruk

noktası, Ağustos 2013'te Müslüman Kardeşler'in üyelerinden biri olan Rabe'a al-'Adawiyya'nın katlidir. İslamcılar'ın gitgide askerleşen terrorist saldırıları, "terörle savaş" olarak nitelendirip askeri suç olarak benimsemesini, şehirdeki resmi binalar ve büyükelçiliklerin etrafına dikilen devasa içbükey duvarlar (Bağdat'taki Yeşil Bölge'yi anımsayan) takip etmektedir. Gündelik şehir hayatının artarak askerleşmesi, askeri kontrolle baş etmek, bu kontrolün üstesinden gelmek veya buna direnen yeni bir hayatı da beraberinde getirmekte olan bir çok canlı imgeye sahibiz.

MB: Ve şehir hayatının giderek askerleşmesinin gerisinde, ekonominin kontrolüne dair rekabette neler oluyordu?

MA: Zeinab Abul-Magd'in önemli bir çalışması², muhtemelen, ordunun mevcut ekonomiye müdahil olmasındaki büyük rolü ve ordunun faaliyetlerinin neden şeffaf olmadığını konu alan ilk analizlerden biri olmaktadır. Abul-Magd'a göre, silahlı kuvvetler on yıllar boyunca finansal anlamda müdahil olmakla beraber, tahminen Mısır ekonomisine % 25 ila 40 oranında katkı sağlamaktadır. Mega projeler, yiyecek ve içecek endüstrilerinin büyük fabrikaları, işletilen kafeteryalar ve benzin istasyonları, bunun içinde yer almaktadır. Belirttiğim gibi, bu durum ordunun, kendisiyle rekabet halindeki paralel seçkini oluşturan Mübarek'i ve oğlunun ahab-çavuş ilişkisinden yararlanan kapitalistler grubunu neden devirmeye yöneldiğini açıklamaktadır.

Fakat, bilhassa, kendilerine ticari amaçlı herhangi bir mülk almalarına olanak tanıyan kanunun sayesinde askeriye, büyük oranda taşınmaz mülk edinmiştir. Bunlardan en önemlisini, askeriyenin, iş ortaklığı kurduğu ve kârlı finansal spekülasyonların önünü açtığı devasa bir çöl projesinde

Kahire Amerikan Üniversitesi'nin giriş kapısının karşısına inşa edilmiş yeni içbükey duvar. Fotoğraf: Mona Abaza, 21 Eylül 2015.

yer alması oluşturmaktadır. Silahlı Kuvvetler Arsa Projeleri Ofisi hakkında *Mada Masr*'in raporları, Ofis'in Abu Dabi'nin eski devlet başkanı Şeyh Zayed ile birlikte, yakın zamanda 16,000 akrelik alan ve yeni başkentteki binanın denetimini devraldığını gözler önüne sermiştir.³ Bir önceki yıl El-Sisi, ordu ve Emirlikler'de bulunan Arabtec Şirketinin 40 milyar \$ değerindeki ortak konut projesinde yer aldığını bildirdi.⁴ Akabinde, *Cairoobserver* bize, 2014 yılında Savunma Bakanlığı'nın, BAE'nde bulunan Emaar adındaki mega şirketle, devasa Emaar meydanı oluşturmak üzere bir anlaşma imzaladığını, bu meydana Kahire'nin şehir merkezindeki en büyük alışveriş merkezinin yapılarak, Tahrir Meydanı'nın karşısında, Dubai yönelimli bir neo-liberal piyasanın oluşturulacağı hakkında bilgi vermektedir.

Piyasa ekonomisine dair bu hayal, ordunun çok büyük mülk piyasalarını, otoriter askeri yönetim altında, finansal işlemlerinde hiç şeffaflık göstermeden yürütmesini öngörmektedir.⁵ Elbette bu, piyasa ekonomisinin, neo-liberal hayaller ve otoriter militarizmle ele ele vermesinin ilk örneği değildir.

MB: General El-Sisi'nin güç elde etmesinin ekonomideki seçkinler için ne anlama geldiğini anlattınız. Nüfusun geri kalanı, özellikle Arap Baharı'yla daha da ünlünen, sizin de yazılarınızda ele aldığınız "sokaklar" için ne ifade etmektedir?

MA: 2012-2013 yılları arasında, Mursi yönetimi altında İslamcıların kısa süreli hüküm sürmesinin ardından, bir çok kişiye göre ordunun sokakları işgal etmesi "düzeni yeniden sağlamak" olarak algılanıyordu ancak bu, eski rejimdeki siyasi aktörlerin ve iş adamlarının görevlerine yeniden getirilmesi anlamını da taşımaktaydı. Ocak 2011'den sonra,

sokaklarda haydutlar hüküm sürdü, suç ve şiddet olayları (her ne kadar bunlar eski rejimin haydutları olsalar da) da artış gösterdi. Binlerce sokak satıcısı akla gelen ve gelmeyen tüm yerleri zaptetti, tüm sokakları, köprülerin üzerindeki ve altındaki tüm köşeleri, şehirdeki geçit ve arka sokakları işgal etti; tabii ki trafiği de engelledi- bütün bunlar, orta sınıf için nefret uyandırıcı "düzensizliği" sembolize etti. Sokak satıcılarının kamusal görünürlüğü bize, yıllar boyu milyonları yoksullaştıran, üniversite mezunlarının da dahil olduğu bu güruhu, varlıklarını sürdürebilmelerinin tek yolunun sokak satıcılığı yapmaktan geçtiği gerçeğiyle başbaşa bırakan, başarısız neo-liberal politikalarının sonuçları hakkında bilgi vermektedir.

El-Sisi'nin şehri yeniden yapılandırması, kayıtdışı sektörde hayatta kalmaya çalışan beş milyon sokak satıcısının zorla tahliye edildiği, şehir merkezini "temizleme" kampanyasıyla beraber gerçekleşmektedir.

MB: O zaman ordu sokaklardaki kontrolü tekrar ele aldı, bu da gücün negatif formunu oluşturdu. Öte yandan, El-Sisi ordunun yönetimine dair halkın desteğini almayı başardı mı?

MA: Batılı uzmanların inandıklarının aksine, El-Sisi ülkede "düzeni" ve istikrarı yeniden sağlamaya yönelik söylemleriyle, halkı daha devlet başkanı olmadan önce kazanmıştı. Süveyş Kanalı Projesi için hisse ve bonoların satın alınmasında rejimin, vatandaşların katılımını teşvik etmesindeki başarı nasıl yorumlanabilir? Sadece birkaç haftada, yerel yatırımcılardan 8.5 milyar \$ toplandı. Bu da açıkça gösteriyor ki, El-Sisi'nin milliyetçi duygulara seslenmedeki becerisi işe yaradı.⁶

David Harvey, 1852 yılından 1870 yılına kadar hüküm süren Louis Napoleon Bonaparte döneminde- III.Napoleon – Paris’in yeniden yapılandırılmasının, nasıl şehrin tahsisinden elde edilen artı-değere bağlı olduğunu bize hatırlatmaktadır.⁷ Paris’in Napoleon dönemindeki dönüşümü, despotluk ve kamulaştırma- El-Sisi’nin rejimiyle çarpıcı benzerlik göstermektedir- el ele gitmekteydi. Her iki rejim de, büyük ölçekli altyapı projelerine bayılmaktaydı. Her ikisi de, Süveyş Kanalı’nı bir ulus-inşa etme projesi olarak gördü. Napoleon, Kanal’ın kazılması için finansman sağlarken El-Sisi de bunu genişletmeye yönelik çalışmalarda bulundu. Bu “restorasyonlar” yakın benzerlikler içermektedir: her ikisi de şehrin kapitalist kaynaklarının tahsis edilmesinde altyapı çalışmalarının artmasını gerekli görüyordu. Örnek vermek gerekirse, Mısır ordusu, taşra ve Kahire’nin çevresine demir yolları ve köprüler inşa etmekle fazlasıyla meşgul olmaktadır.

MB: Bu karşılaştırma hayli ilgi çekici, ancak daha yakının tarihsel paralellikler arayacak olursak El-Sisi’nin milliyetçi projesiyle Nasser’in projesi hakkında ne düşünüyorsunuz?

MA: Gerçekten de, Mursi 2013 yılında ordu tarafından devrildiğinde, El-Sisi sık sık Gamal Abdel Nasser ile karşılaştırılıyordu- Müslüman Kardeşler’in enternasyonalist İslamcı ağlarının (muhtemelen terörist) tehlikeli olarak tasvir edilmesinin aksine El-Sisi milliyetçi retoriği öne çıkarma konusunda büyük güçlüklerle karşılaştı. “Yeni Süveyş Kanalı”nın genişletilmesine Ağustos 2015’te başlanmasıyla, El-Sisi bir kez daha milliyetçi duygulara seslendi. Törenin açılışını yapan flotilla görevden indirilen eski hanedana aitti- bu flotilla, 1869 yılında Süveyş Kanalı’nın ilk açılışında, İmparatoriçe Eugenie’yi taşıyan flotillaydı. Bu tören, neo liberal duygulara seslenen kolonyal/kozmpolit kültüre referans vererek, büyük altyapı projelerinin milliyetçi gururla birleşmesi olarak yorumlanabilir. Cumhurbaşkanı François Hollande, 2015 yılında uluslararası delegelerin içinde aslan payını aldı, bu da Fransa ile olan tarihsel sürekliliği belirginleştirdi. İlginçtir ki, 1956 yılında Süveyş Kanalı’nın Nasser yönetiminde millileştirilmesinden pek az bahsedilmektedir.

MB: Çok güzel, böylece siz megaprojelerde milliyetçi duyguların yer aldığını ortaya koyuyorsunuz, ama milliyetçilik gündelik hayatta nasıl düzenlenmektedir? Sizin, şehir mimarisiyle ilgilendiğinizi biliyorum, bu alanda ne gibi değişiklikler oldu?

MA: Bu alanda da geçmiş milliyetçiliklere dair kalıntılar görüyoruz. Konuştuğumuz gibi, 19. yüzyılın sonlarında ve 20.yüzyılın başlarında inşa edilen Belle Époque şehir merkezi, Mübarek döneminde Talaat Harb Meydanı’ndaki binalarda olduğu gibi, dış cephenin beyazlaştırılması gibi muazzam bir dönüşümden geçiyor.⁸ Geniş Orabi Meydanı yaya bölgesine dönüştürülürken, yetkililer Sherifein Caddesi’ndeki tüm popüler kafeleri kapattı.Bu, bir kez daha, milliyetçi duyguların şaha kaldırılmasında ve en önemlisi sokağa “düzen” getirilmesi açısından popülist bir hareket olarak görülebilir.

MB: Ve burada da, ekonomik çıkarlar popülist hareketlerin arkasına mı gizleniyor?

MA: Evet, burada da, Belle Époque şehir merkezinin modernize edilmesinde belli çıkar grupları vardır, bu gruba ait tarihi binalar,, merkeziliği ve getirdiği artı-değeri nedeniyle, kapitalist ve iş adamlarının ilgisini çekmektedir. Al-Ismaelia Gayrimenkul Şirketi, Kahire merkezinde 1916 yılında inşa edilmiş Art Deco Gharib Morcos Binası, 1924 yılında yapılmış Kodak Binaları, 1920lerde inşa edilmiş Davis Bryan ve Abdel Khalek Tharwat Binaları ve 1930larda yapılmış Sinema Radyo Binası gibi birçok tarihi binayı satın aldı.⁹ Kodak binalarıyla birlikte sinagogu çevreleyen geniş geçitler de ileri tekniklerle restore edilmiştir.

MB: O zaman milliyetçi projeler ekonomik çıkarları gizliyor ancak El-Sisi’nin popülizminin gölgesinde başka çıkarlar da söz konusu mu?

MA: Tabii ki, “düzenin” ve istikrarın geri dönüşüne dair söylemler insan hakkı ihlalleri, tutuklamaların artması ve aktivistlerin kaybolması konularındaki endişeleri gölgelemektedir. Tüm bunlar, geçtiğimiz yıllara oranla daha az dikkat çekici hale geldi. Ancak, değişmeyen konu, bir türlü çözüm bulunamayan ve şiddetlenen ekonomik kriz, resmi görevliler arasındaki yolsuzluk ve sanki hiç devrim gerçekleşmemiş gibi süregelen polis baskısı olmaktadır. Sessiz çoğunluğun artan memnuniyetsizliği, orduya karşı, insani maliyeti yüksek ve şiddetin de varolacağı muhtemel bir isyanın, toplumsal bir patlamanın gelişini davet etmektedir. ■

Mona Abaza’ya ulaşmak için <mona.abaza@gmail.com>

¹ Bakınız: Ketchley, N. (2014) “The people and the army are one hand!” *Comparative Studies in Society and History* 56(1): 155-186.

² Abul-Magd, Z. (2016) “The Army and the Economy in Egypt.” *Midan Masr*, 7 Ağustos 2016, <http://www.midanmasr.com/en/article.aspx?ArticleID=222>

³ Sawaf, L. (2016) “The Armed Forces and Egypt’s Land.” *Mada Masr*, 26 Nisan 2016, <http://www.madamasr.com/en/2016/04/26/feature/economy/the-armed-forces-and-egypts-land/>

⁴ Saba, J. (2014) “The military and the state: The role of the armed forces in post-30 June Egypt.” 27 Eylül 2014, <http://www.dailynewsegyp.com/2014/09/27/military-state-role-armed-forces-post-30-june-egypt/>

⁵ “From Tahrir Square to Emaar Square,” *Cairoobserver*, 23 Şubat 2014, <http://cairoobserver.com/post/77533681187/from-tahrir-square-to-emaar-square#.WHN1ptLhCM8>

⁶ Oakford, S. (2014) “Egypt’s Expansion of the Suez Canal Could Ruin the Mediterranean Sea,” October 9, 2014, <https://news.vice.com/article/egypts-expansion-of-the-suez-canal-could-ruin-the-mediterranean-sea> (son erişim 2 Aralık 2016).

⁷ Abaza, M. (2014) “Post January Revolution Cairo: Urban Wars and the Reshaping of Public Space.” *Theory, Culture & Society*, 30 Eylül 2014’te yayımlandı.

⁸ *Ibid.*

⁹ <http://al-ismaelia.com/buildings/>, son erişim, 2 Aralık 2016.

> Gerçekliği Sorgulamak:

Luc Boltanski ile Röportaj

Luc Boltanski, günümüzün en tanınmış sosyologlarından biridir. Pierre Bourdieu'nün eski iş arkadaşı olan Boltanski, Paris Sosyal Bilimler Yüksek Okulu'nda (EHESS) Araştırma Direktörüdür. 1990larda, Eve Chiapello ile beraber 1999 yılında Fransızca basılan *Le Nouvel Esprit du Capitalisme (Kapitalizmin Yeni Ruh)* adlı ünlü kitabında, kapitalizmin nasıl örgütlendiğini ve onun getirdiği yeni tahakküm biçimlerini inceledi. Araştırmaları daha sonrasında, eleştirinin edimleri ve devlet sosyolojisine yöneldi. 2009 yılında basılan *De la Critique (Eleştiri Üzerine)* kurumlar ve gerçeklik arasındaki ilişkiyle ilgili düşüncelerinde bir dönüm noktasını oluşturmaktadır. 2012 yılında yayınlanan *Énigmes et Complots (Muammalar ve Komplolar)* kitabı, 19.yüzyıldan itibaren dedektif romanlarının kökeni ve yayılmasını ele almaktadır.

Bu röportajı gerçekleştiren **Laura Chartain** ve **Marine Jeanne Boisson** Fransa'da bulunan EHESS Paris'te doktora eğitimi almaktadırlar. Luc Boltanski'nin *Énigmes et Complots* kitabında belirttiği süreçten hareketle, sosyologların kurumları sorgularken ve eleştirirken kullandıkları araç ve yaklaşımları araştırmaya odaklanmaktadırlar. Aşağıda yer verdiğimiz röportaj, [Global Express](#) dergisinde yayınlanan röportajın bir bölümünü içermektedir.

Luc Boltanski.

LC & MJB: Öncelikle, dedektif romanları üzerinde çalışmaya nasıl karar verdiniz?

LB: Ben hiç, neredeyse hiçbir zaman dedektif romanı okuyucusu olmadım! Herkes gibi, uyku tutmadığı zamanlarda okumaya çalışırım, ama en başından beri, her daim süreksizlikçi özelliği olmayan ve oldukça muhafazakar bir toplum imgesi çizen bir edebi türün neden böylesine bir cazibeye sahip olduğunu anlamak istemişimdir. Gerçekten de, kitap

ve daha sonra film ve televizyon dizilerinde bir çeşit kilit bir anlatı haline gelmiştir.

Sorgulama gerektiren bir kariyere sahip olduğum ve bunun ötesinde, oğlumun da bir muhabir olması nedeniyle, sorgulamanın birbirinden farklı türlerini incelemek istedim. Bu kitabı yazarken, Nicolas Sarkozy'nin yönetimindeki Fransa'da, "gizli ilişkiler" ve "politik skandallar" patlak vermeye başlamıştı. Bu gizli ilişkiler ve politik skandallar, soru ve karşı- sorguları da beraberinde getiriyordu. Kendime, 20.yüzyıl Batı dünyasında "sorguların" neden bu kadar önemli bir role sahip olduğunu sordum. Bu soru beni, farklı türlerdeki sorgular arasındaki benzerlik ve farklılıklarla birlikte bu sorguları yürütmenin yöntemlerine dair bir araştırma yapmaya yönlendirdi.

LC & MJB: Dedektif romanlarının kökenini inceleme niyetiniz var mıydı?

LB: Bu, Durkheimci ve aynı zamanda Foucaultcu bir yaklaşım olan "arkeoloji"dir. Bir fenomenin kökenine indiğimizde, yani demek istediğim, Pierre Bourdieu'nün deyimıyla, "saha etkileriyle" bambaşka bir şeye dönüşmeden önce, onu daha iyi anlıyoruz. İlk, yeni bir tür yaratılıyor ve ardından çeşitli üreticiler yenilik getirip kendilerini tek tek bu alandan ayrı tutmaya çalışıyorlar. Bu yolla, türü değiştiriyorlar. Yüzyıldan biraz daha uzun bir süreden beri, birbirinden farklı tarzda birçok dedektif ya da casus romanı bulunmaktaydı. Ben de, bu türün ilk defa ortaya çıktığı döneme geri

dönmeyle çalıştım. Bu tür ortaya çıktığı zamanki tarihsel özellikleri araştırma ve dedektif romanları üzerine çalışma konusunda kısmi-yapısal metodu uygulamak istedim. Ancak, bu kitabı bir eskiz; cevaplardan çok, problemler deposu olarak görüyorum!

LC & MJB: Muammalar ve Komplolar kitabınızda, her sorgunun, kurumlar tarafından şekillenen “gerçeklik” ve gündelik hayatta deneyimlenen “dünya” arasında bir uçurum olduğunu fark eden toplumsal aktörler tarafından yapılabileceğinden bahsediyorsunuz. Bu uçurum daha sonrasında aktörler arasında anlaşmazlıkları, şüpheleri ve sorgulamaları tetikleyebilir. Bu kitabınızda, “muamma, gerçekliği yıkabilecek bir toplumsal düzen sürecinde, kendini ortaya koyabilmesinden meydana gelir” demektesiniz.

LB: Kesinlikle, muamma, Edgar Allen Poe tarafından yaratılan dedektif romanıyla benzeşmektedir. Gestalt psikologları da, muammanın sabit ve apaçık görünen bir şeyin bozulmasından dolayı meydana geldiği fikri üzerinde durmuşlardır. Kitabın kavramsal temeli daha önceki çalışmam olan *De la Critique'te (Eleştiri Üzerine)* geliştirdiğim, gerçeklik ve dünya ayrımına dayanmaktadır. Bu ayrım, çalışmamın çok önemli bir parçasını oluşturmaktadır. Kısaca, gerçeklik kurumlar tarafından şekillenen sabit bir düzene işaret ederken, dünya da toplumsal aktörlerin deneyimlerinde öngörülemez olarak ortaya çıkan ve dolayısıyla gerçekliği sorgulatan şeylerin tümüdür.

Bu ayrım, gerçekliğin toplumsal inşası paradigması tarafından ortaya atılan sorunun bir cevabı olma amacını taşımaktadır. Bu problem, Ian Hacking'ın *The Social Construction of What? (Neyin Toplumsal İnşası?)* kitabında formüle edilmiştir. Eğer her şey inşa edilmişse, bu inşaları nasıl ve hangi açıdan kavrayabiliriz? Olgunun “toplumsal olarak inşa edilmesinin” sonucundan ortaya çıkan yapışökümün kendisi de her zaman yeni bir inşayı da beraberinde getirmez mi? Böyle bir yaklaşım, genel bir görecelliğe götürerek, sosyologların çalışmalarını da tamamen keyfi hale getirmez mi? Bu nedenle, gerçekliğin toplumsal inşası fikrini gerçekten ciddiye alarak, toplumsal kurumların gerçekliğin şekillendirilmesinde nasıl bir yol izlediğini keşfetmek istedim. Dünyayı gerçeklikten ayırarak, gerçekliğin yapılarını, dayanak noktası dünya olan deneyimlerden ayırt etmede bir referans noktası olarak alabiliriz. Böylelikle, İskoç Aydınlanması dönemi, Moore ve bir ölçüde Schütz'ten miras kalan- “sağduyu”ya dair teorileri bir yana bırakmalıyız.

Eylemi çevreleyen belirsizliğin varolduğu varsayımıyla başlamak önemlidir. Ancak, tabii ki, deneyimlerimiz de bir yönüyle gerçekliğe dayanmaktadır! Gayet basit bir örnek vermek gerekirse, otobüs beklerken, onun her 15 dakikada bir geleceğini düşünürsünüz; bu gerçekliğin biçimlerine dayandırılan bir deneyimdir. Bir otobüs durağı vardır, otobüs şirketi vardır ve otobüs durağını ve saat tarifesini düzenleyen bir belediye vardır. Ancak, otobüs dünyada olan, öngörüle-

yen birçok sebepten dolayı gelmeyebilir. Dolayısıyla, deneyimlerimizin birçoğu aynı zamanda dünyaya dayanmakta ve belirsizliklerle tanımlanmaktadır. Bu deneyimlerin kesinlik kazanmasını sağlamak daha zordur.

Kurumlar tarafından şekillenen eylemin sınırlarını açıklamak ve hesaplamak kolaydır çünkü yazı ve hesap işleri halihazırda nesneleştirilmiştir, ancak bu sadece, dünyanın içinden çekip çıkarılan seçili parçalar konumunda değildir. Dünya, belirsiz, değişken ve çoğul olduğu için hesaplanamaz. Biz, toplumsal aktörlerin, kurumlar tarafından şekillenen gerçekliğin biçimleriyle nasıl karşılaştıklarını, onları nasıl eleştirdiklerini, onlar hakkında nasıl tartıştıklarını ve yeni biçimler geliştirme üzerine nasıl çalıştıklarını açıklayabiliriz. Eleştiri, genel anlamda, deneyimlerin bu türlerini açıklayabilmemizde yardımcı olmaktadır.

Böylelikle, toplumsal araçlar geliştirerek, belirsizlikleri azaltmayı amaçlayan kurumların nasıl gerçekliğin inşasıyla ilişkili olduğunu düşünmek istedim. *Muammalar ve Komplolar'da*, Avrupa'daki ulus-devletlere, özellikle ondo-kuzuncu yüzyılın ikinci yarısındaki demokratik oluşumlarında gerçekliği yapılandıran ya da eylemi öngörülür hale getiren girişimler olarak, hem hukuk- denetleyen aygıtlar hem de sosyal ve doğal bilimlerden bakıyorum. Bu fikir, büyük ölçüde, Foucault'nun biopolitik kavramından beslenmektedir.

Çok sevdiğim başka bir örnek vermeme izin verin. Gençlik dönemimde, 70lerde, kendini sol görüşe ve feminizme adanmış bir arkadaşım vardı. Azınlık gruplarındaki diğer kadın ve erkeklerle beraber aşırı- sol hareketinin içindeydi. Bir gün, kadınlar birbirlerine baktı ve o zaman anladılar ki, broşürleri zarflara koyup hazırlayan, kahveyi ve buna benzer birçok şeyi yapan kadınlardı. Ne mi yaptılar? Erkekleri uzaklaştırdılar, kendilerini ofise kilitlediler ve yirmi dört saat boyunca aralarında konuştular. Bu, feminizmin Fransa'daki doğuşunda kilit bir andı! Daha öncesinde, birçoğunun analiz, psikanaliz gibi alanlarda deneyimleri vardı, yani sıfırdan başlamamışlardı. Kanımca, bu hareketler öğrenmeyle gelişiyor- sosyoloji, psikanaliz, sendikal eylemler gibi, deneyim edinme ve deneyimleri paylaşmaya yönelik öğrenmenin herhangi bir yolu olabilir.

LC & MJB: Sosyologlar bu aktörlerin deneyimlerini nasıl ele alıyorlar?

LB: Nesnelliği amaçlayarak; sosyologlar tanım yapmak için gerekli araçları referans noktalarıyla biraraya getirmelidir ki gerçeklik üzerine eleştirel bir bakış açısı geliştirilsin. *De la Critique'te (Eleştiri Üzerine)* bahsettiğim üzere, bu, belli ahlaki değerlere bağlı olmamalıdır aksine eleştirel bakış açısını meydana getiren referans noktaları, evrensellik iddiasında olmalıdır. Bu yollardan biri, aktörleri eleştirirken izlemektir. Bu aktörler, gerçekçidir. İçinde buldukları durumu dikkate alır, dolayısıyla çeşitli şartları kendi avantajlarına, örneğin, her durumda farklı şeyler söyleyerek, çevirebilirler. Bir

işçi, patronuna karşı kibarken, evde onu eleştirebilir.

Bence, toplumsal inşa sürecini, insanların kendi dünyalarını oluşturma yollarını izleyerek, incelemeliyiz. İlk olarak, her deneyim kendine özgüdür, dünyada tekillikler dışında bir şey yoktur. İnsanlar bu deneyimleri paylaşırlar, onları denk kılarlar, onlara bir dil verirler, taleplere dönüştürürler; teklif ve iddia haline getirerek gerçekliği değiştirdikleri gibi gerçekliğin bağlı olduğu biçimleri de değişime uğratarlar. Niteliklerin ve eleştirinin süreçlerini ve gerçekliği oluşturan çeşitli unsurların nasıl inşa edilip, yapısöküme uğradığını yakından incelemek çok ilgi çekicidir. Bunu, roman okuyarak, görüşmeler yaparak ve anlaşmazlıkları gözlemleyerek de inceleyebilirsiniz. Sosyolojik bir çalışma, oluşumları ve yapısökümleri izlemeli ve gerçekliğe dair yeni biçimler ortaya koyma gayretinde olmalıdır.

LC & MJB: Sizce sosyologlar, aktörlerin eylem planlarının ve kurumların ötesine geçerek ve onlardan ayrılarak, onların yapısal çerçevesini analiz etmeye mi çalışmalıdır?

LB: Şimdi daha iyi anlıyorum ki, tamamıyla pragmatik, tamamıyla durumların analizine başvurarak sosyoloji yapmak imkansızdır. Aktörlerin kendisi de böyle yapmaz! Bilirler ki, kendi içinde yaşadıkları çevre, birey olarak, üzerinde sınırlı kontrollerinin bulunduğu kararlara ve özellikle *neyin* ne olduğunu söyleyerek, durumları şekillendiren kurumlara bağlıdır. Fakat, kurumların gerçekliği inşa etme sürecinde tehdit oluşturan tezatlıkları da kendi lehlerine kullanabilirler. Otobüsle ilgili verdiğim örneğe geri dönersek, her ne kadar otobüsün zamanında geldiği zannedilse de, pratikte bu neredeyse hiçbir zaman görülmez.

Gerçekliğe dair biçimlerin oluşumunu eleştirirken, sosyologlar belli ahlaki değerlere değil onları sorgulayıp, daha adil biçimler oluşturmaya çalışan toplumsal aktörlerin yaptıklarını göz önünde bulundururlar. Ancak, sosyologlar, gerçekliğe dair yeni biçimler oluşturmaya çalışan aktörleri izlemekten daha ileriye gitmeye çalışmalıdırlar. Aktörlerin deneyimlerinin istikrarını sağlayan unsuru nesnelleştirmeye yarayan bütünleştirici araçları kullanmalıdırlar. Bunun tanımını ve normatif yargıları birleştirecek düzeyde, neredeyse imkansız bir işlemi gerçekleştirmelidirler. *De la Critique (Eleştiri Üzerine)* adlı kitabımda, böylesi bir işlemin sosyoloji tarihinde çeşitli yollarla nasıl yapıldığını anlattım. Tezim, ampirik olarak kanıtlamanın zorluğundan ötürü bir "hipo-

tez" olmaktan uzaktır. Gerçekliğin istikrarı projesi ulus-devlet çerçevesinde, kapitalizmin gelişimine bağlı akışlarla devamlı surette kesintiye uğradığından gerçekleştirilmesi zor bir projedir. Bu akışlar, gerçekliği belirli bir alanda ve nüfus içerisinde homojenleştirme çabalarını tehdit etmektedir. Özellikle, -sınırların güçlendirilmesi, kimlik belgeleri ve tek dil gibi konularda çalışan Gérard Noiriel'in de içinde bulunduğu- birçok çalışma, devletlerin kendilerine ait alanları ve nüfuslarını homojenleştirme çabalarını incelemektedir. Fransa'da, Jacques Revel, Dominique Julia ve Michel de Certeau da bu konuya 30 yıl önce eğilmişlerdi. Benim çalışmam, kısmen, ulus-devlet projesinin, sürekli olarak kapitalizmin işleyişi yüzünden oluşan akışlarla istikrarının bozulmasından hareketle, Deleuze'ün belirttiği, alanlar ve akışlar arasındaki karşıtlıktan beslenmektedir. Dedektif ya da casus romanlarının doğduğu toplumsal bağlamlar, ulus-devletlerin de ötesinde, gerçekliği inşa edebilmekte ve etmeyi amaçlamaktadır.

LC & MJB: Bu durumda sosyologlar, ulus-devlet bağlamının da ötesine geçerek, bu çerçevenin oluşumunu ve onu istikrarsızlaştıran öğeleri de kapsayan yeni bütünleştirme yöntemleri geliştirmeli midirler?

LB: Evet, kesinlikle. Neden ulus-devlet oluşumuyla ilişkili olarak dedektif romanlarının tarihiyle ilgileniyim ki? Neden böyle bir şey yaptım? Sanırım, bu çerçeve bir tür kriz içinde olduğu için bunu yapabildim. Aynı zamanda, her ne kadar bu dışsallığı açıklamak zor olsa da, bu çerçeveyi dışardan da gözlemleyebiliriz. Düşünsel boyutta, en azından ulus ve devlet çerçevesinin ötesine geçebiliriz. Günümüz sosyologları için ana sorun, özellikle Fransa'da ama sadece Fransa'da da görülmeyen, sosyolojinin mimarisidir, ve bu genel anlamda ondokuzuncu yüzyılın sonunda meydana gelen ulus-devletlerle ilişkilidir. Bu yüzden, İngiliz sosyolojisi, Alman sosyolojisi, Fransız sosyolojisi gibi ayrımlar var. Son zamanlarda, bu çerçevenin önemli ölçüde çöküşüne ve dönüşümüne şahit olsak da, sosyolojinin birçok aracı artık işe yaramıyor ve bu araçlar, ulusal sınırlara bağlı kalmadan, gerçekliğin istikrarı ve eleştirilerine dair yeni çerçeveleri anlamak için yeniden oluşturulmalıdır. Sosyoloji mesleğinin içinde olanlar, işte sizin yapmak zorunda olduğunuz şey budur! ■

Luc Boltanski'ye ulaşmak için <boltansk@ehess.fr> ,

Laura Chartain'e ulaşmak için <laurachartain@gmail.com>

Marine Jeanne Boisson'a ulaşmak için <boisson.marine@hotmail.fr>

> Güney Afrika'da Sıradışı Bir Enstitü:

Sarah Mosoetsa ile Röportaj

Sarah Mosoetsa.

Güney Afrika üniversiteleri, aparteid mirasını geride bırakma yolunda birbirinden büyük zorluklarla karşılaşmaktalar. Son zamandaki öğrenci hareketlerine baktığımızda- #RhodesMustFall ve #FeesMustFall- bu mirasların ne kadar derinde ve karmaşık olduğuna şahit oluyoruz ancak bu, Güney Afrika yüksek öğretimindeki özgün oluşumlara gölge düşürmemektedir. İnsan ve Toplum Bilimleri Ulusal Enstitüsü NIHSS (İTBUE), gösterdiği başarıyla diğerlerinden ayrılmaktadır. Kapsamı ve azmiyle İTBUE, tüm Afrika'da kendine özgü bir yer edinmiştir. Gelecek yıllarda üniversitelerin kadrolarını oluşturacak yüzlerce doktora öğrencisini desteklemekte, geniş kitlelere önemli burs olanakları sağlamakta ve Güney Afrika'nın geçmişi ve geleceği arasında diyalogu teşvik etmekte, Yüksek Eğitim ve Öğretim Departmanı tarafından finanse edilmektedir. Bu enstitünün temelini, Witwatersrand Üniversitesi'nde Sosyoloji Profesörü olan **Sarah Mosoetsa** atmakta ve bu enstitüyü yönetmektedir. Kendisi, beğeni toplayan- tesislerin kapatılmasıyla karşı karşıya kalan ailelerin hayatta kalma stratejileri üzerine olan *Eating from One Pot (Aynı Çanakta Yemek, 2012)* kitabının yazarıdır. Witwatersrand Üniversitesi'ndeki meslektaşları **Michelle Williams** tarafından gerçekleştirilen bu röportaj, İTBUE'nin karşılaştığı zorluklar ve başarılarını konu almaktadır.

MW: İTBUE'nin nasıl kurulduğundan bahsedin.

SM: Belki de, tarihsel bağlamından bahsetmekle başlamalıyım. 2010 yılında, Profesör Ari Sitas ve Yüksek Eğitim ve Öğretim Departmanı (YEÖD) Bakanı Dr. Bonginkosi Nzimande benimle, yüksek öğretim sistemi içinde insan ve toplum bilimlerinin (İTB) yerini incelemekle görevli iki kişilik bir ekibin kurulması için iletişime geçtiler. Bakan, insan ve toplum bilimlerinin, BTMM'yi oluşturan disiplinlerin [bilim,-teknoloji,mühendislik ve matematik] yararı için ikinci plana atılmasından dolayı kaygılıydı. İnsan ve toplum bilimlerinin, ulusun dönüşümünde ön planda yer almadığı izlenimi vardı. Ekibin yetkileri genişti ve ülke çapındaki akademisyenlerle konuşarak doğrulara-ulaşma misyonu da bunlardan biriydi. Profesör Sitas, yürütücüydü ve ben de onun yardımcısıydım.

Bakanlığın görev verdiği ekip olarak, tüm üniversitelere git-tik ve insan ve toplum bilimlerindeki akademisyenlerle, de-kanlarla, okulların ve bölümlerin yöneticileriyle görüştük. Bu görüşmelerden öğrendiklerimiz ufuk açıcıydı. Doğa bilimle-rine önem verilirken, bu bilimlerin gelişimi insan ve toplum bilimlerinin pahasına gerçekleştiriliyordu. Yüksek öğretimin kendi içinde ikiye bölündüğü açıkça görülüyordu. Ama aynı zamanda, insan ve toplum bilimlerinin başarıları hakkında da etkileyici birçok hikaye öğrendik.

MW: Enstitü de böyle mi kurulmuş oldu?

SM: Evet. Bu ekip "İnsan ve Toplum Bilimleri Bildirisi" ha-zırlayarak, insan ve toplum bilimlerinin karşılaştığı zorluk-larla beraber, bu bilimin nasıl canlandırılacağı ve bu bilime nasıl yeni bir enerji sağlanabileceğine yer verdi. Söz konusu bildiri, İnsan ve Toplum Bilimleri Ulusal Enstitüsü'nün (İTBUE) kurulmasını öngörüyordu. Bakan, bu bildiri kabul etti ve derhal, İTBUE'yi kurma çalışmalarını başlattık, niha-yetinde 2013 yılının Aralık ayında da resmi olarak kurduk. Kurulun da tayin edilmesini takiben, Mayıs 2014'te CEO olarak görev almam istendi. Böylelikle, kurulla beraber, enstitüyü planlamaya, enstitüde yer alacak ana programla-rı vs. kararlaştırmaya başladık.

MW: İTBUE'de birçok programın olduğunu biliyorum. Bize bu programlardan bahsedebilir misiniz?

SM: Aslında, yedi ana programımız var. Enstitümüzün mer-kezinde yer alan Doktora Burs Programımızla başlayayım. Her yıl, bir doktora programına kayıtlı 150 Güney Afrika vatandaşı öğrenciye üç sene boyunca burs vermekteyiz. Bu burslara karar verirken, Güney Afrika'daki tüm devlet üniversitelerindeki İnsan Bilimleri Bölümü dekanlarıyla bi-rebir çalışma yürütüyoruz. Dekanlar bize, burs verilmesini istedikleri öğrencilerin bir listesini (kendi iç hükümlerine dayanarak oluşturdukları) sunarak, öneride bulunuyorlar ve İTBUE de kendi kriterleri doğrultusunda değerlendirerek, bu başarılı öğrencilere burs veriyor. Tüm üniversitelerdeki öğrencilere yılda bir çağrı yapılmasıyla başlanıp, şeffaf bir süreç olarak ilerliyor. Bursa hak kazananların %80'ini siya-hi Güney Afrikalılar, %60'ını da kadınlar oluşturmaktadır. 2016 yılının sonunda, 451 doktora öğrencisi bu burstan yararlandı. Ayrıca, Afrika kıtasında yaşayan Güney Afrika vatandaşı olmayan 111 kişiye de burs verilmektedir.

MW: İlgili çekici. O zaman, Afrika'nın diğer bölgelerindeki öğrencilere de burs veriyorsunuz değil mi?

SM: Evet, Güney Afrika'nın diğer kıtalardan doktora öğren-cilerini kabul ettiğini bildiğimizden, Afrika Yolları Programı (AYP) adında özel bir program oluşturduk. AYP vesilesiyle, her yıl 37 kişiye üç-sene boyunca burs veriyoruz. İTBUE'yi geliştirmek ve canlandırmak için birlikte çalışırken, kita-mızın geri kalanından ilham alma fikrini benimsiyoruz. Özellikle tarihsel miraslarımızın ötesine gitmek ve kitadaki meslektaşlarımızla işbirliklerini teşvik etmek istedik.

MW: Bu işbirlikleri hakkında daha ayrıntılı bilgi verir misiniz?

SM: Genç bir enstitü olarak, kıtada, aralarında birçoğunun İTBUE gibi bir oluşumu deneyimlemediği kurumlarla ber-a-ber çalışmaya ihtiyaç duyuyorduk. Böylece, Afrika Sosyal Bilimler Araştırma Geliştirme Konseyi (ASBAGK) ile işbir-likleri geliştirmek ve öğrencileri beraber seçmek için ortak olduk. Bu ortaklığımız giderek gelişmektedir.

İTBUE aynı zamanda *Afrika Yolları* Programı'nı da başlat-tı. Avrupa'daki Erasmus Mundus modelini örnek alarak, Güney Afrika tadını da kattı. Bu oluşum, kıtada yeni araştı-rma fikirleri ve alanları keşfetmek adına akademisyenleri ve öğrencileri cesaretlendirmektedir. Yeni bağlantılar bulmak, araştırma ağları kurmak ile öğretim ve araştırma konuların-da işbirliklerini sürdürmek için araştırma gezilerini finanse ediyoruz.

MW: Güney Afrika'ya dönersek, çok sayıda doktora öğrencisine ulaşma yolunda sorunlarla karşılaştınız mı?

SM: Çok güzel bir soru. Gerçekten de, ilk iki yılımızda (2013-5), desteklenecek öğrencilerin olduğunu ve onları bu destek sistemine dahil edebileceğimizi göstermeliydik. Şimdi ise amacımız desteklediğimiz öğrencilerin kalitesini korumak ve doktoralarını tamamlamalarını sağlamaktır. Güney Afrika'da, uluslararası programlarda olan öğrencile-rimize benzer bir şekilde belli bir yıpranma oranı var, dola-yısıyla öğrencilerin sadece %50'si doktora derecesi alabili-yor. Biz de, geliştirdiğimiz Mentorluk Programı ile daha çok verimlilik elde etmeye gayret ediyoruz.

MW: Çok önemli bir noktaya temas ettiniz, mentorluk programından biraz daha bahsedebilir misiniz?

SM: İçinde emekli profesörlerin de bulunduğu yirmi bir öğretim üyesi, farklı bölgelerde öğrencilerle çalışmak için biraraya geldi. Örneğin, Batı Burnu'nda, iki mentorun yer aldığı bölgesel bir doktora okulu kuruldu. Mentorlar öğren-cilerle düzenli olarak buluşarak, onlara rehberlik etmekte ve topluluk hissi aşılacaktır. Mentorlar, geniş kapsamlı ve bütünsel olmakla beraber, metodoloji, teori ve yazma üzerine atölyeler düzenlemektedirler. Mentorlar birer da-yanak noktası olmakta ve deneyimlerini paylaşmaktadırlar, öğrenciler de birbirlerinden öğrenmektedirler. Öğrencilerin birbirlerinden öğrenmeleri bizim için önem taşımaktadır. Doktora yapmak, kişiyi yalnızlaştıran bir süreçtir, bu prog-ram öğrenciler arasında bir topluluk ve dayanışma hissi yaratmaktadır. Mentorlar oldukça yardımseverler ve üni-versitelerimizdeki dönüşüm sürecine kendilerini fazlasıyla vermektedirler. Emeritus Profesörlerin yetenekleri ve de-neyimlerinden faydalanmaktayız, böylelikle, bu dönüşüm sürecinin bir parçası olmalarına da olanak tanıyoruz.

MW: İTBUE, doktora öğrencilerini desteklemenin ya-

nısıra araştırmayı da destekliyor mu?

SM: Evet, kesinlikle, *Katalizör Araştırma Programı* adında, yenilikçi ve en yeni araştırmaları finanse eden, bilim insanlarını aynı eski araştırma soruları/projelerinden öteye geçmeleri yönünde cesaretlendiren ve yeni düşünme, metodolojiler ve ağlar keşfetmelerini sağlayan bir oluşuma sahibiz. Böylesi projeler, geleneksel finansörlerden destek görmeyebilirler, İTBUE, ezber bozan araştırmaları desteklemektedir. İnsan ve toplum bilimleri alanındaki bilim insanları kitaplar yazıyorlar fakat ana akım finansörler, akademik dergide yayınlanabilecek projeleri tercih ediyorlar. Katalizör programımızda, onur ve yüksek lisans öğrencileri tarafından yürütülen araştırmaları da destekliyoruz.

MW: “Ezber bozan” araştırmalar, onları yayınlayacak mecraları bulmakta da zorluk yaşıyabiliyorlar. Bu konuda yardımda bulunuyor musunuz?

SM: Belirttiğim gibi, sadece araştırma ya da doktora öğrencileri düzeyinde destek, başlangıç ya da işbirlikleri sağlamıyoruz. Çok iyi bazı çalışmaların yayınlanmadığını bunun nedeninin de yayıncıların bu işleri gayet iyi bulmakla beraber “finansal olarak yeterli” bulmamaları olduğunu biliyoruz. Enstitü, yayıncılara neyi yayınlayacaklarını söylemez ama bizim kriterlerimizle uyum gösterdiği sürece taslakların yayınlanması konusunda desteğimizi sunuyoruz. Yine de, bu yazılar yayıncıların titiz hakem denetiminden geçiyor; biz ilgili yayından belli sayıda kopya alacağımızı garanti ederek basım masraflarına katkıda bulunuyoruz ya da doğrudan üretim sürecini finanse ediyoruz. Aynı zamanda, konferanslarda sunulan bildirilerin yayını da destekliyoruz.

Gurur duyduğum oluşumlardan biri de insan ve toplum bilimleri için ilk kez Mart 2016’da verilmeye başlanan ulusal kitap ve yaratıcılık ödülleri. Çeşitli çalışmalara toplamda altı ödül verdik: en iyi kurgu ve kurgu-olmayan kitaplar, derleme yayınlar, dijital medya ve sanat kitapları. Bu ödüle sadece Güney Afrika üniversitelerindeki akademisyenler aday gösterilmektedir. İlk verdiğimiz ödül, 2013 ve 2014 yıllarında basımı yapılan kitaplar içindi ve çok sayıda başvuruyla karşılaştık, bu da bize insan ve toplum bilimlerinin giderek geliştiğini göstermiş oldu. 2017 yılı Mart ayında, ödüller verilmeye devam edecektir.

MW: Güney Afrika, akademinin devlet işlerinde de rol oynadığı uzun bir tarihe sahip. Sizin de, bilim insanlarının fikirlerini ve araştırmalarını kamusal alana taşımalarını cesaretlendirmek adına planlarınız var mı?

SM: Aslında, *İnsan Bilimleri Merkezi Programı* adındaki oluşumumuz, bilinen akademik alanın dışındaki araştırmaları ve bilginin üretiminde alışılmamış yerlerin de gelişimini desteklemektedir. Bu oluşum için, Liliesleaf Çiftliği’ni pilot bölge olarak seçtik, bu çiftliğin zengin tarihi, 1960larda yeraltı özgürlük hareketinin ve Rivonia davasındaki sanıkların yakalandığı yer olmasıyla önem taşımaktadır. Birçok aka-

demisyenin ve öğrencinin bu yeri bilmemesi üzücü bir gerçektir. Bu proje, böylesine bir miras alanının bilgi havuzu ve tarihsel olaylar üzerinde farklı düşüncelerin ortaya çıkmasına olanak tanımaktadır. Bununla birlikte, Liliesleaf Çiftliği, Özgürlük Bildirisi merkezli bir kolokyuma da ev sahipliği yaparak, tarih üzerine birbirinden farklı bakış açılarının sunulması ve akademisyenler, uygulayıcılar ve diğerleri arasındaki ilişkileri teşvik edici bir platform oluşturmaktadır. Sizin de belirttiğiniz ve özgürlük hareketinden de bildiğimiz üzere, büyük fikirler akademi ve akademi içinde yer almayan entelektüellerin biraraya gelmesiyle ortaya çıkmaktadır.

MW: Kamusal alandaki girişimlerinizden biraz örnek verebilir misiniz?

SM: “İnsan Bilimleri Merkezimiz”in amacı, okul çocuklarının insan ve toplum bilimleriyle ilgilenmesini sağlamaktır. Örneğin, lise öğrencilerini Liliesleaf Çiftliği’ne getirerek, onlara yerinde, görsel olarak tarihi gösteriyoruz. Bu, tarihimizi öğrencilere gösterme ve bir öğretim metodu olarak yenilikçidir. Ancak, herkes Liliesleaf Çiftliği’ne gelemiyor, dolayısıyla biz de “minyatür Liliesleaf”i mobil sergi haline getirerek, Güney Afrika Üniversitesi, Venda Üniversitesi ve Limpopo Üniversitesi’ne kadar götürdük.

Bu, insan ve toplum bilimlerini kendimize ve dünyanın geri kalanına anlatmanın özgün bir yoludur. Aynı zamanda, tarih ve Özgürlük Bildirisi çevresinde farklı diyalogların gelişmesine olanak tanımaktadır. Özgürlük Bildirisi’ne dair bir tablo ve öneri kutusu oluşturduk. Burada, iki soru soruyoruz: i) Eğer, Özgürlük Bildirisi’ni yeniden yazıyor olsaydınız, hangi maddeleri eklerdiniz? ve ii) Özgürlük Bildirisi’nin hangi maddesi sizin için en önemlidir? Bu sorulara verilen birbirinden güzel cevaplarla karşılaştık. İşsizlik, yoksulluk gibi birçok meseleden de bahsedildiğini gördük. Liliesleaf bir pilot projeydi ve buna benzer “insan bilimleri merkezleri”ni farklı yerlerde oluşturmayı planlıyoruz.

MW: Enstitünüzde uluslararası programlar da bulunuyor mu?

SM: Güney-Güney ağımız üzerinden, Hindistan Sosyal Bilimler Araştırma Konseyi (HSBAK) ile ortaklaşa Hindistan-Güney Afrika araştırma programını finanse etmeye başladık. Buna benzer araştırma ortaklıklarını Brezilya ve diğer ülkeler üzerinden de kurmayı planlıyoruz.

Ayrıca Güney Afrika’da bağımsız düşünce kuruluşlarını BRICS- beş ana gelişmekte olan ekonomi; Brezilya, Rusya, Hindistan, Çin ve Güney Afrika- ile koordine ediyoruz. Birbirinden farklı alanlar- iş dünyası, akademi, sivil toplum-bulunmakta ve her yıl yapılan BRICS Konseyi ve Zirvesi’ni takiben, bu beş ülkeyle akademik forumlar da dahil olmak üzere, akademi bölümünü organize ediyoruz. Bu yıl, söz konusu akademik forum Çin’de düzenlendi, 2018 yılında da Güney Afrika’da olacak. Bu oluşum, politika çalışmaları ve hükümete sunulacak önerilere odaklanmaktadır. Akademik

forumun ana temaları çeşitlilik göstermekte (sosyal gü-venlik, sağlık, eğitim, enerji vb.) ve ev sahipliği yapan ülke tarafından belirlenmektedir. Bu forumlar, BRICS Zirvesi'ni de ilgilendirmekle beraber beş ülkedeki devlet başkanları-na politika tavsiyelerinde bulunmaktadır. Bunu, akademi ve politika oluşturma arasında bir aracı olarak yapmaktadır.

MW: Bu kadar kısa zamanda ne kadar çok şey başar-mışsınız. Bu süreçte karşılaştığınız en büyük zorluklar nelerdi?

SM: Uzun bir yol katettiğimizi düşünüyorum. Enstitü, üç yıldan beri var ve bu süreçte büyük aşamalar kaydettik. Bu enstitü, tamamen Yüksek Eğitim ve Öğretim Departmanı (YEÖD) tarafından finanse edilmektedir, ancak devlete bağlı bir bölümlerle çalışmanın büyük zorlukları bulunuyordu. En başından beri, YEÖD'nin yetkilerine bağlılık ve bunlar bizi bürokrasiden dolayı oluşabilecek sorunlardan korudu. Onların desteği olmasa, hiçbir şey başaramazdık. Aynı za-manda, İTBUE Kurulu ile de yakın ilişkilerde olduğumuz için kolektif bir süreç de vardı.

Başlangıçta, bazı akademisyenler ve üniversiteler, süre-gelen kurumların yerine geçeceğimizden endişelenerek, üniversitelerdeki fonları dağıtacağımızı ve Yüksek Eğitim Bakanlığı'nın insan ve toplum bilimlerini kontrol edeceğini düşünmelerinden dolayı zorluk yaşadık. Tüm bu endişele-ri göz önüne aldığımızda, bizi önceden eleştirenlerin şimdi en büyük destekçilerimiz olduğunu da görüyoruz. İTBUE, bağımsız bir kurula karşı sorumluluğu olan yasal bir kurum-dur. Biz, Enstitü'nün varolan hiçbir kurumla rekabet içinde olmayacağını, aksine onları tamamlayacağını açıkça belirttik.

Günlük düzeyde karşılaştığımız sorunlar programların işle-yişi ile ilişkilidir. Halen, kurum içi sistemler kurmaya çalışı-yoruz. Örneğin, mentorlar ve öğrenciler arasındaki iletişimi

sağlamak için, mentorluk programımıza yönelik yeni bir uygulama geliştirmeye çalışıyoruz. Genç bir kurum olarak bir çok şey öğrendik. Zannediyorum ki, sistemlerimizi ha-yata geçirebilmek ve tamamen yapılanmak için üç ila beş yıla daha ihtiyacımız var. Şu ana kadar başardıklarımız bizi mutlu ediyor.

MW: İTBUE'yi gelecekte neler bekliyor?

SM: Bu kadar kısa zamanda İTBUE'yi gerçek bir kurum haline dönüştürmenin inanılmaz bir şey olduğunu düşünüy-yorum. Bakanlık, bu sürecin önemli bir parçasıydı ancak yanımızda sadece onlar yoktu. Bakanlık, Enstitümüzün gelişmesi için büyük katkılarda bulundu. Belgelerimizi in-celemekte, bizimle bütünleşmekte, bizi zorlamakta ve desteklemektedir. İTBUE için, Bakanlık'ın varlığı büyük bir nimettir. Kimileri, Bakanlık bizi bıraktığında ne olacağımıza dair endişe yaşamaktadır. Siyaset, her yerde kaygandır ve bu endişe vericidir, fakat biz kurumumuz için çok çalışmak-tayız, değerimizi de yaptığımız güzel işlerle göstermekteyiz. 2019/20 yılına kadar finansman sağlamış durumdayız. Bu süreçte, en az 300 doktora öğrencisinin mezun olmasını, en az dört ödül töreni düzenlemeyi ve en az 40 kitabın basılmasına destek vermeyi umuyoruz. Eğer bunları başarabi-lirsek, işimizi yapmışız demektir. Dolayısıyla, bu kadar kısa sürede diğer kurumlardan daha çok şey başarmış olacağız.

Güney Afrika'nın bu Enstitü'ye kucak açmasından dolayı mutluluk, onur ve heyecan duyuyorum. Akademisyenlerin bizim önerilerimizi gözden geçirme, bize hakemlik yapma ve doktora öğrencilerine mentorluk sağlama, vb. konula-rındaki yardımlarından dolayı mutluluk duyuyorum. Şimdiye kadar kimse bizi geri çevirmedi. Akademi, bizi önemli bir değer olarak görüyor. ■

Sarah Mosoetsa'ya ulaşmak için <mosoetsa@nihss.ac.za>
Michelle Williams'a ulaşmak için <Michelle.Williams@wits.ac.za>

> Siyah Amerikalı Kadınların Temsili:

Patricia Hill Collins'le Söyleşi

Patricia Hill Collins.

Patricia Hill Collins Maryland Üniversitesi'nde Kıdemli Sosyoloji Profesörü'dür. Amerikan Sosyoloji Derneği'nde başkanlık görevinde bulunmuştur. Amerika'nın en ileri gelen toplumsal kuramcılarında olan Hill, ilk olarak artık klasikleşmiş *Black Feminist Thought* (1990, Siyah Feminist Düşünce), daha sonra ise *Fighting Words* (1998, Mücadele Kelimeleri) ve *Black Sexual Politics* (2006, Siyah Cinsel Politika) adlı kitaplarında geliştirdiği, birbiriyle bağlantılı "çoklu ezme", "kesişimsellik", ve "içerideki dışarıklık" fikirleriyle meşhurdur. Burada Kosova'daki Priştine Üniversitesi'nde Yüksek Lisans öğrencisi olan **Labinot Kunushevc**'nin kendisiyle gerçekleştirdiği söyleşiden bir parça yayınlıyoruz.

LK: Sizin perspektifinizden, toplumsal eşitsizliğe dair bir araştırma için en uygun kuramsal ve ampirik metodoloji nedir?

PHC: Ben "hakim söylemi" araştırmakla başladım; Batı'daki hakim söylem ise, bir araya geldiklerinde görünüşte hegemonik fikir ve pratiklerden meydana gelen bir bilgi projeleri takımıydığından oluşuyor. Bu hakim söylem tartışmanın koşullarını – neyin önemli sorular olarak görüldüğünü, neyin kanıt olarak sayıldığını, ve neyin ikincil olarak görmezden gelinebileceğini - belirliyor. Amerika Birleşik Devletleri'nde hakim söylem, iktidar sistemleri olarak ırk, sınıf, cinsiyet, cinsellik ve ulusun kesişimleri tarafından şekilleniyor. Çalışmalarında ırkçılığın, cinsiyetçiliğin, sınıf sömürsünün, ve heteroseksizmin, farklı toplumsal grupların yaşam deneyimlerinin biçimlenmesinde nasıl işlediklerini inceledim. Siyah kadınların deneyimleri iktidar ve bilgiye dair bu gibi daha

büyük sorular için bir giriş noktasıydı, fakat Afro-Amerikalı kadınların deneyimleri son nokta değildir.

Afro-Amerikalı kadınlara yaklaşımında, çoklu iktidar sistemlerinin kesişiminde inşa edilmiş bir grup toplumsal sorunlarla karşı karşıya olduklarını düşünüyorum. Mesela şiddeti ele alın. Siyah kadınlara erkek arkadaşları, kocaları ve babaları tarafından uygulanan cinsiyetçi aile içi şiddet, siyahlara karşı uygulanan, kölelik ve ırksal ayrımcılığın mirasının bir parçası olan, devlet destekli ırkçı şiddet bağlamında gerçekleşiyor. Şiddetin bu iki biçimi, birbirleri sayesinde anlam kazanıyor – birbirlerine bağlılar. Siyah feminizm üzerine çalışmalarım, Angela Davis, June Jordan ve Kimberlé Crenshaw gibi siyah kadın entelektüellerin ve aktivistlerin, siyah kadınların karşı karşıya kaldıkları toplumsal problemlerin yalnızca bir baskı sistemine bakarak çözülemeyeceğini nasıl işaret ettiklerini inceliyor. Siyah feminist entelektüeller, Afro-Ameri-

kan kadınların deneyimlerinin özgünlüklerini kullanarak baskıların eşzamanlılığı sorusunu gündeme getirdiler. Bu da şimdi adına *kesişimsellik* dediğimiz, canlı akademik ve siyaset alanını açtı.

Bir toplumun hakim söylemini biçimlendiren iktidar sistemlerinin bileşimi değişiklik gösterebilir. Örneğin, ABD’de incelediğim kesişen iktidar sistemleri –ırk, sınıf, cinsiyet, cinsellik, ve vatandaşlık (milliyet)- ABD’nin özgül tarihini yansıtır. Sizin gibi yeni varolanmaya başlayan, çok yeni ulusların, farklı kesişimler taşıdığına hissediyorum. Mesela, etnisite, sınıf ve din, Kosova’nın tarihi ışığında özel bir belirginliğe sahip. Değişen iktidar ilişkileri desenlerini yansıtan farklı tarihlere rağmen, seçkin grupların hem kapsayıcı hakim söylemi, hem de ortaya çıkan bilgi koşullarını kontrol ettiğini hatırlamak önemlidir. Gruplar bir toplumdaki diğerine değişebilir. Fakat toplumsal eşitsizlik iktidar ilişkileri, toplumdaki herkes hakim söylemden bir şekilde etkilenmiş olsa bile, herkesin onu biçimlendirmeye erişimi olmadığı anlamına gelir.

En uygun kuramsal ve ampirik metodoloji sorusu, kişinin genel olarak bilgi üretiminin iktidar ilişkileri içinde nerede bulunduğunu, ve hangi belirli bilgi grubuyla ilişkiye içinde olmayı dilediğini yansıtır. Benim durumuma bakarsak, ben kuramsal çalışmalarla ilişki içinde bulunmayı seçiyorum, bilimin altındaki epistemolojik desteklere dikkat ettiğinizde iktidarın kabine yaklaştığını ileri sürüyorum. Kuramsal çalışmalarım, kesişen iktidar ilişkilerinin farklı boyutlarını inceliyor, bilgiyi nasıl şekillendirdiklerine özel ilgi gösteriyor. Bu açıdan, kesişimsellik çerçevesi, hem akademik söylem hem siyaset içinde, toplumsal eşitsizliği incelemek için faydalı bir araç olmuştur.

LK: Medya temsillerinin kadınların ezilmesi ve özgürleşmesindeki rolü nedir, ve kadınların kamusal alanına ve siyaset alanına katılımını nasıl etkiler?

PHC: Nasıl kadınsı olunacağına dair toplumsal senaryolar sunan medya temsillerini tüm kadınlar deneyimliyor. Fakat toplumlar birbirlerinden çok farklı oldukları için, ideal kadın imgeleri de birbirinden farklılaşıyor. ABD’de ve benzer çok-kültürlü toplumlarda, kadınların medya temsilleri değişen

ırk, cinsiyet kimliği, etnisite, sınıf ve vatandaşlık statüsü kombinasyonlarına göre farklılaşıyor. ABD vatandaşlığına sahip beyaz orta sınıf heteroseksüel kadın, diğer gruplardan kadınlar için ideal bir tip olarak sunuluyor. Bir bir idealdir, bir temsildir, toplumsal bir inşadır ve gerçek bir insan kategorisi değildir. Geleneksel olarak bu kadınsı ideal evkadını anne imgesi içinde sunuluyordu, fakat yakın bir geçmişte bu imge yüksek mevkilerde çalışan kadınları da içerecek şekilde güncellendi. Çokkültürlü bir toplum içinde, diğer kadın grupları bu ideale yaklaştıkça, haklarındaki yargılar daha olumlu oluyordu.

Black Feminist Thought (Siyah Feminist Düşünce) adlı kitabımda, Afro-Amerikan kadınların dört temel stereotiple nasıl karşı karşıya kaldığını anlatıyorum: 1) katır, şikayet etmeden bir hayvan gibi çalışan kadın; 2) kötü kadın, sıklıkla fahişe olarak betimlenen, çok cinselleştirilmiş kadın; 3) sütnine, işverenine sadakati kusursuz olan siyah evişi işçisi kadın; ve 4) Siyah hanımefendi, kariyer için aile hayatını feda etmiş eğitilmiş Siyah kadın. Fakat bu temsiller basitçe iyi niyetli stereotipler, geçmiş ırkçılık, cinsiyetçilik ve sınıf sömürsü içeren geçmiş pratiklerin anakronizmleri değildir. Daha ziyade, bunlar kontrol eden imgelerdir, çünkü insanların Siyah kadınları nasıl görmeleri ve onlara nasıl davranmaları gerektiğine dair toplumsal senaryolar sunarlar. Daha da önemlisi, bunlar, Siyah kadınların içselleştirmesi beklenen toplumsal senaryolardır.

Feminizm, ve daha geniş olarak kadın hakları hareketleri hem bu temsilleri, hem de bunları tesil eden iktidar ilişkilerini bozmayı amaçlıyor. Kadınlar kendilerinin tembel evkadınları, veya iş güvencesi olmadan düşük ücretlere katlanan katırlar, veya başka ırk ve cinsiyetlerden erkek ve kadın patronların sadık hizmetçileri olarak temsillerini reddetkilerinde, kamusal alana da çok değişmiş bir bilinçle giriyorlar. Bu anlamda, fikirler ve aktivizm yakından ilişkilidir. Değişen temsiller davranışları değiştirebilir, ve değişen davranışlar da karşılığında, kamusal alandaki kadınlara dair farklı inanışları teşvik eder. ■

Patricia Hill Collins’e ulaşmak için <collinph@umd.edu>
Labinot Kunushevci’ye ulaşmak için <labinotkunushevci@gmail.com>

> Lee Kuan Yew'den Sonra

Vineeta Sinha, Ulusal Singapur Üniversitesi, ISA Yayınlardan Sorumlu Başkan Yardımcısı, 2014-2018

Guanyin Tapınağı'nda Çinliler, komşu Sri Krişnan Tapınağı'na çin buhudarları sunuyor. Fotoğraf: Daniel Goh.

politikalar tatbik etmek istemektedir. Bu politikalar kaçınılmaz şekilde her yere nüfuz etmiş otoriter ve pragmatik ideolojiler örtüsü altında yürürlüğe koyulmaktadır. Carl Trocki, Singapur'un "kontrol kültür"ünü anlatırken, post-kolonyal devletin geniş bir otoriteyle hareket ettiğini ve "toplumun toptan yönetimi ve gözetimine [...] dair sorumluluk aldığını" ileri sürmektedir. Chua Beng Huan ve Kwok Kian Woon da bağımsızlık sonrası Singapur'da "devlet müdahalesinin genişlemesinin [...] ve devlet meknizmasındaki kuvvet yoğunlaşmasının" gündelik hayatın bazı alanlarında özerkliği daha da zayıflattına dikkat çektiler.

Hem akademik hem de gündelik söylemler Singapur'u yakından ve içinden çıkılmaz bir biçimde Lee Kuan Yew ve onun tavizsiz, otoriteriyen siyasetiyle bağlantılandırıyor. Singapur vatandaşlığı tipik olarak muhafazakar, korkan, uysal ve pasif olarak betimlenmiştir. Fakat Singapurlular uzun süredir yukarıdan aşağıya, "cevizi çekiçle kıran" yönetim biçimini eleştirmektedirler. Bu, Singapur kamusal söyleminin ayrılmaz ve bazen çok yorucu bir hale gelmiş parçasıdır.

Peki, siyasi yapılar ve sosyal bilim arasındaki ilişki nasıldır? Singapur sosyolojisi de uzun süredir Lee Kuan Yew'in bakış açısından görülmektedir. Postkolonyal Singapur'un liderleri, önceliği ekonomik büyümeye vermişlerdi; bu, ekonomik kalkınmanın ve hesaplanmış toplumsal değişimin acil görüldüğü, bağımsızlığına yeni kavuşmuş bir ilkenin ihtiyaçlarını yansıtmaktadır. (Büyük miktarda hükümet tarafından finanse edilen) sosyal bilim araştırmalarının "alاکalı" olmaları, ve

Bağımsız Singapur'un ilk başbakanı merhum Lee Kuan Yew'in iz bırakan sureti, bu ada ulus devletinin varlığını ve kimliğini tanımlamış gibi görünüyor. Lee Kuan Yew'in şahsiyetiyle ilişkilendirilmiş, ve hatta onun uzantısı olan, Sigapur tarzı yönetim, "pragmatik otoriteryanizm", "yumuşak otoriteryanizm", "aydınlanmış despotizm", ve hatta "iyi niyetli diktatörlük" olarak adlandırıldı. Temiz hükümet, verimli bürokrasi, modernleşme, ekonomik kalkınma ve refah, ve dünyadaki en büyük kişi başı millî gelirlerden birini sağlamış olan devletin anlatısı, meritokrasi, çokkültürlülük, ve hukukun üstünlüğü ilkelerini savunmaya devam etmektedir. Parçası olan etnik gruplar arasındaki sosyo-kültürel farklılıkları kabul eden bir ideolojiyi yürürlüğe koyan ve herkese "eşitlik" sağlayan (bkz. Noorman Abdullah'ın bu sayıdaki "Çok İrklilikten Sonra" adlı makalesi) bu anlatı, sayısal eşitlikten değil fırsat eşitliğinden bahsetmekte, liyakata özel bir yer atfederek resmi ve kurumsal etnik ayrımcılığı reddetmektedir. Fakat bu kuvvetli inanç, ırk farklılıkları ve ırkçı-

lık üzerine bir söylemi telaffuz etmeyi, imkansız olmasa da, zor bir hale getirmiştir; ölçülü meritokrasiye dair çelişkileri ve siyaseti görünmez kılmıştır (bkz. Youyenn Teo'nun bu sayıdaki "Meritokrasiden Sonra" adlı makalesi).

Singapur'un idari ve yönetsel siyaset biçimi, planlamaya, verimliliğe, kontrole ve düzenlemeye öncelik vermiştir. Singapur toplumunun gündelik işleyişi, yolsuzluktan ve dürüst olmayan pratiklerden arınmış –ve aynı zamanda verimli, ve hatta belki de fazla verimli işleyen- bir bürokrasiyle çerçelenmiştir. İngilizlerden miras alınan bu "altyapı", Singapur liderliği tarafından kurallara özenle uyacak davranışları sağlama için bilmiş ve titizlikle yeniden üretilmiştir – bu, Max Weber'i hem hayran bırakacak ve hem de rahatsız edecek bir şeydir. Merkezi yönetim ve tüm toplumsal alanlarla yakın ilişkilene gibi rehberlik eden ilkeleri, geniş bir devlet mekanizması ve ona destek olarak bürokratik örgüt ağı gerektirmiştir. Devlet, tam da bu aracı kurumlar üzerinden vatandaşlarının gündelik hayatını etkileyecek

doğrudan modernleşme sürecine olmasa da ulus inşası sürecine katkıda bulunması bekleniyordu. 1970'lerden 1990'lara kadar sosyal bilim bilgi üretimi, çok etnisiteli ve çok dinli nüfusu yöneten bir ulus devletin önceliklerini yansıtacak şekilde, Singapur'un süratli sosyo-kültürel, ekonomik ve siyasi değişikliklerine göre örgütlenmişti.

Fakat yakın zamanda, üniversitelerde çalışan sosyal bilimciler ve ulusal çıkarlar arasındaki –hiç bir zaman tam olmayan- ortaklık daha da zayıfladı. Singapur'daki sosyologlar, devletin çokkültürlülük, meritokrasi, aile, neo-liberalizm, küreselleşme, Singapur'un tarihi, çok dinliliği ve dini ahengi, yoksulluk ve eşitsizliklerin yokluğu gibi konulardaki anlatısını sorunsallaştırdılar. Bir başka dönüm noktası ise Singapur devletinin artık çeşitli bakanlıkları içinde bağımsız araştırma kapasiteleri inşa etmesi oldu; bu, üniversite bazlı araştırmalara olan bağımlılığını azaltabilecek bir hareketti.

Lee Kuan Yew'in 2015 yılında hayatını kaybetmesiyle ulus, modern Singapur'un mimarı ve kaptanının yasını tutarken, pek çok Sigapurlunun içgüdüsel tepkiler vermesi şaşırtıcı değildi. Fakat ilginç bir biçimde bu aynı zamanda, kısıtlamalardan ve olağanüstü düzenlemelerden kurtulma, ve siyasi olanlar da dahil olmak üzere, özgürlüklere doğru ilerlendiği hissiyle birlikte, çeşitli açılardan özgürleştirici bir an oldu.

Fakat bu çok olumlu tını, sağlam bir doz sosyolojik tahayyülle dengelemeli. Singapur'da çalışan bir etnograf olarak, dinler pratiği üzerine araştırmaların gündelik hayatın önceliği ve etkisi üzerine temelleniyor. Toplumsal ve siyasi hayatın daha geniş örgütlenmesine bakarsak, adanın kutsal alanları benzer bir biçimde yüksek ölçüde rasyonelleşmiş bir mantık içine gömülmüş ve bürokratik, yönetsimsel ve yasal sınırlarla çerçevelenmiş gibi görünüyor. Singapur'un dini manzarasının özgünlüğünün, özellikle de bürokratik kültürü ve dini ifadeler üzerindeki etkisinin daha çok ayrıntılı incelenmesi gerekiyor (bkz. Francis

Lim'in bu sayıdaki “Sekülerizmden Sonra” makalesi).

Singapur devletinin müdahaleci oluşu, Singapur'un dini manzarasının “karmakarışıklığını” haritalandıran, “orman tapınakları” (otoriterin gözünden kaçmak için korumaklı alanlarda bulunan kutsal alanlar) dünyasını, dini festivaller ve ibadet mekanlarını açığa çıkaran, ve Hindulardan, Taoistlerden, Budistlerden ve Katoliklerden oluşan Singapur halkının iç içe geçmiş gündelik dini hayatlarını görünür kılan çalışmanın başlangıç noktasını oluşturuyor. Dini pratik edenler, çerçevelendirilmiş bölgelerde kutsal coğrafyaları ve bilinci yeniden canlandırırken, kentsel Singapur'unu topografyası dini alanın “dağınıklığını” ve “düzensizliğini” bizlere gösteriyor: dini törenler stadyumlarında, dini festivaller ise yüzme havuzlarında bile gerçekleştiriliyor. “Kutsal/seküler” ve “özel/kamusal” arasında dikkatlice çizilmiş sınırlara gösterilen “umursamazlık”, Lee Kuan Yew'in otoriter saltanatı boyunca Singapur'un dini alanının belirgin bir özelliği olmuştur. Dini alanın ve onun siyasi olanla ilişkisine dair alternatif okumalar, Singapur şehrinin arındırılmış, steril ve fazla regüle edilmiş olduğunu idda eden hakim görüşlere zıt düşmektedir.

Öyleyse, resmi yapıları müzakere eden gündelik kapasitelere dair ne söyleyebiliriz? Bürokratik yapıların ve müdahaleci duruşun sağlam varlığına rağmen, Singapur'un dini alanı, dini deneylere dair güçlü bir arzu tarafından tanımlanmaktadır. Bu tür müdahaleler dini alanı yeniden yapılandırıyor olsa da, dini yenilikleri ve yaratıcılığı ortadan kaldırmamaktadır. Dini düzenlemek, bilinçli olmayan bir şekilde, dini özgürlükler için yeni alanlar açmıştır. Dini pratik edenler arzu ettikleri gündelik sonuçlara ulaşmak için düzenlemeleri stratejik bir biçimde kullanırken, bu resmîyet labirenti, pratikte, müzakereye alan bırakmaktadır.

Singapur'un karmaşık sosyo-politik ve dini manzarasına dair etnografik çalışmam, beni, özellikle de Lee Kuan Yew yönetimi altında otoriter bir

hükümetle karşı karşıya kalan, bezgin, pasif, baskı altında vatandaş tarifini sorgulamaya itti. Benim anlatım Singapur'un dini alanlarının tipik anlatısıyla zır düşmekte, ve Singapur devletinin bireylerin uysal ve öngürlebilir davranmasına ve öznellikten yoksun kılınmalarına varacak kadar kontrolcü olduğunu ileri süren hakim söylemin karşısında durmaktadır.

Otoriter devlet merceğini sağlam bir şekilde yerinde tutan akademik (ve akademik olmayan) anlatılar sıklıkla Singapur hikayesinin halihazırda iyi bilindiğini, veya yeni keşfedileceklerin öngürlebilir şekilde sıkıcı ve sönük olacağını ileri sürmektedirler. Singapur Çalışmaları genel olarak Singapur'un sosyo-kültürel ve siyasi hayatının, Singapur siyasetine dair modası geçmiş bir okuması üzerinden bakılmasına karşı çıkmaya devam etmektedir. Gerçekten de, Singapur toplumuna dair alternatif vizyonlar sunduğum için bazen ben de otoriter devletin savunucusu olarak okundum, ya da makro siyasi aygıtın hakimiyetini görmeden, safça “mikro ölçeği”, hükmedilen/özne olmayan vatandaş'ın gündelik zaferlerini anlatmakla yetinen bir gibi görüldüm.

Dolayısıyla Singapur sosyolojisinin elleri çok dolu olduğunu söyleyebiliriz. Singapur toplumuna dair resmi, hakim anlatılara alternatif okumalar üretmenin yanı sıra, hem Singapur toplumunun hem de sosyolojik çalışmalarının kinik yorumlarıyla da devamlı olarak uğraşmak zorundadır. Bu klişe, şablon söylemlerden, Singapur toplumsal ve siyasi hayatına dair çoğulcu, alternatif tahayyüllere geçiş, hem bir zorluk hem de bir azim olarak görülmelidir. Toplumsal yapılar bireyler tarafından işlenmez; bir gecede de yok olmazlar. Gerçek soru şu olabilir: Singapur'un siyasi manzarası şimdiki Başbakan Lee Hsien Loong'dan sonra neye benzeyecek? ■

Vineeta Sinha'ya ulaşmak için <socvs@nus.edu.sg>

> Çok Irklılıktan Sonra

Noorman Abdullah, Ulusal Singapur Üniversitesi, ve ISA Duyular ve Toplum Tematik Grubunun Üyesi (TG07)

Malay ve Hintli tüccarların Singapur'un bugünkü Çin Mahallesi'nde bulunan Telok Ayer tarihi bölgesindeki heykeli.

Ağustos 2016'daki Ulusal Gün kutlamalarındaki konuşmasında Singapur Başbakanı Lee Hsien Loong, Singapur'daki ırk ilişkilerini ve siyasetin en yüksek mertebelerindeki azınlık temsiliyeti için yapılan çağrıyı tartıştı. Bu bağlamdaki azınlık temsiliyeti –cinsiyetle, cinsellikle ya da toplumsal olarak diğer anlamlı ve kesişimsel kategorilerle değil- özel olarak ırkla ilişkiliydi. İşin ilginç, 1980 yılında Lee'nin babası, bir önceki Başbakan Lee Kuan Yew, Singapur'un Çinli olmayan bir başbake hazır olmadığı konusunda ısrarcıydı. 2008'de ise genç Lee bu tür bir gelişmenin "mümkün olduğunu fakat yakın bir zamanda gerçekleşmeyeceğini" söyledi (*The Straits Times*, 9 Kasım, 2008). İronik bir biçimde, 2016 mitinginden iki hafta sonra Singapur'un en çok satan İngilizce gazetesi *The Straits Times*, *Singapur'un Bir Sonraki Lideri Kim Olacak* başlığıyla tam bir sayfalık bir yazı yayımladı; Lee'nin yerini alabilecek potansiyel adayların tanıtıldığı bu yazıda (4 Eylül, 2016) bahsi geçen herkes Çinli kabine üyeleri.

Lee'nin konuşmaları Singapur toplumunda süregelen ve ırksallaştırmayı ortaya çıkarıyor. İrkin görünürlüğü ve belirginliği, üstü kapalı olmaktan çok uzaktır; ırk, toplumsal, siyasi ve kültürel politikalarda hep vurgulanmıştır ve Singapur'un gündelik hayatında önemli olmaya devam eder. Toplumsal ve siyasi yaşamın örgütlenmesine dair bu tür hakim ifadeler, Singapur'un çokkültürlülük modelinden kaynaklanmaktadır. "Çinli", "Malezyalı", "Hintli", ve

"Diğerleri" gibi kategoriler – resmi olarak CMIO (ÇMHD) olarak kısaltılır- her bir ırk kategorisine kendi kültürünü ve dilini atfeder.

Britanya sömürgeciliğinin mirası üzerine kurulmuş olan ÇMHD çokkültürlülüğü ve meritokrasi, Singapur'un 1965 yılında Malezya'dan ayrılmasıyla kazara kurulmuş olan devletin esas belirleyici ideolojik ilkeleridir. Malezya'dan ayrılışının kendisi, Malezya ve Singapur arasında etnik Çinlilerin ve diğer azınlıkların haklarının korunmasına dair yaşanmış çatışmaların bir sonucuydu. Bu çerçevede, bağımsızlık sonrası Singapur'un ulus inşası gerekliliklerinin bir parçası haline geldi: Singapur'un küçük bir ulus devlet olarak hayatta kalmasını sağlamak ve onu korumak için, hükümet farklı etnik ve dini gruplara eşit statü, eşit muamele, eşit fırsatlar ve saygıyı sunma ve güvence altına almayı vurguladı. İrka dair bu tür düzenlemeler, çeşitli eğitim ve dil politikalarına, yardımlaşma gruplarına, kamusal barınma dağılıma, nüfus kontrolüne ve siyasi temsiliyete dönüştü.

Singapur'un görünürde ırklara tarafsız yaklaştığı iddiasını düşünürsek, devlet, ulusal çıkarlar dahilinde ırk ilişkilerinin eşitlikçi ve ön yargısız koruyucusu haline gelir. Aynı zamanda bunun yanında bir sürü politika, devletin, nüfus içinde ırkların belirli oransal dağılımını yeniden üretmesine izin verir. Bu ırksal aritmetik, eşitliğe yapılan vurgulara rağmen, çelişkili bir biçimde, etnik Çinlilerin çoğunluğunu ve hakimiyetini sağlar ve korur. O zamanki Başbakan yardımcısı olan ve daha sonra Başkan seçilen Ong Teng Cheong, belirli gruplara karşı imtiyazlı muamelelerin Anayasaya ve anayasa ruhuna aykırı olmadığını bile ileri sürmüştü. Hatta tüm kültürlerle eşitlik sunan bir çokkültürlülük söylemi alttan alta bazı kültürlerin diğerlerinden daha eşit olmasına izin veriyordu.

Daha da önemlisi, ÇMDH çokkültürlülüğü, toplumsal örgütlenmeyi kültürel farklılığı yönetmesini öngören bir araç olarak, toplumsal olarak anlamlı etnik, bölgesel, dinsel, dinsel ve kültürel farklılıkları bu resmi olarak tanınmış kategoriler aracılığıyla yuvarlar ve örtbas eder. Aynı zamanda ÇMHD ırk grupları arasındaki farklılıkları tanıma, övme, ve sarma yoluyla ırklar arasındaki sınırları sağlamlaştırır ve yükseltir. İrk, ve uzantısı olarak kültür, siyasi ve yönetsel kategoriler olarak görülür, ve bu kategoriler özcü, sınırlı ve dahilen homojen bir biçimde muamele görür, sınıflandırılır ve kurumsallaştırılır.

Dahası, kültürel pratikler üzerine eleştirel tartışmalar genellikle ırksal hoşgörüyü ve ahengi sürdürülebilmek ama-

ciyla sınırlandırılmıştır. Hoşgörü, mesafeli olarak sağlanmakta ve sıkıntı verici olarak algılanan şeylere tahammül etmeyi içerir. Diğer yandan, kültürler arası diyalog, karşılıklı saygı, işbirlikleri ve derin anlayış, bilgi, takdir ve değerlerin ve değer farklılıklarının kabulüne uzanan çokkültürlü ilgi ve merağa yapılan vurgu, çok asgari seviyededir. Sonuç, resmi kampanyalarda betimlenmiş kültürel farklılıklardan öteye gidemeyen bir irksal ahenktir.

Fakat aynı zamanda, bağımsız Singapur'da gündelik hayattaki alternatif imkanlar ve tahayyüer, ve ırk, farklılık ve çokkültürlülükle daha karmaşık ilişkilene biçimleri, devlet müdahalesinin ve diğer yukarıdan-aşağıya girişimlerin ötesine gitmek adına daha çok potansiyel olduğunu göstermektedir. Bu gündelik kültürler arası pratikler organik olarak, müdahale veya kesinti olmadan, geçirgen grup sınırları ve sınırların kültürel aşımıyla ortaya çıkar. Sıradan mübadelelere dahil olan insanlar, kültür üreticileri olarak kültürel fark ve değişimle boğuşur, etkileşime geçer ve müzakere ederler.

Gündelik hayatın zengin yapısı, yukarıdan aşağıya devlet müdahalesine gerek duyulmadan, kurumsal olarak tanınmış irksal ve etnik kategorilere karşı çıkan ve uymayan kültürel pratiklerin bir göstergesidir. Din alanında bu tür sınırların müzakeresi “kümelenme”, “hibridleşme ve başkalaşım” ve “karıştırıp eşleştirme” gibi süreçler üzerinden anlaşılabilir. Hinduizm inanç, pratikler, mekan ve törensel nesnelere alanında Taoizm’le içiçe geçer; tapınaklar kolayca Taoist ya da Hindu olarak sınıflandırılmayabilir; Hindu evlerindeki adak taşlarında Krişna, Murugan ve Ganeş’in yanı sıra İsa, Meryem, Guan Yin tanrıçası, Gülen Buda temsilleri de bulunabilir. Bu tür karıştırıp eşleştirmeler, bu kişilerin gündelik dindarlık performansları içinde farklı dinlerden etkin olarak seçtiklerini gösteriyor. Etnik Malay Müslümanları ve Çinliler ruhani bir felaket durumunda her iki taraftan da ruhani liderlerin rehberliğine başvurabilirler.

Benzer şekilde, Singapur'un ünlü etnik yemekleri –*laska*, *tavukli piring*, *rojak*, *mee goreng* ve diğerleri, farklı ÇMHD gruplarının “temsilcisi” olarak görülen yemekler üzerinden resmi olarak “yanlış tanınsa” da, farklı mutfaklardan alınanları ve hibridleşmeyi gösterir¹.

Dil alanında ise, Singilizce'in organik olarak ortaya çıkışı ve gündelik kullanımı, ÇMHD ırk kategorileri ve dillerinin basitçe bir bileşimi değildir. İngilizce zeminli bir gündelik konuşma dili ve Çin lehçesini, Malay, Tamil ve diğer dilleri içeren bir dil olarak Singilizceye dair devletin muğlak durumu, “Güzel İngilizce Konuş” kampanyalarıyla görülmektedir.

Sosyologlar ve antropologlar Singapur'un dört bir yanında farklı birimlerde vuku bulan ilişkilenecekleri, karşılaşmaları ve deneyimleri incelediler. Bunların bazıları gündelik yaşanan dinler, yemekler ve yemek kültürleri, dil, duyular, ve filmler ve tiyatro oyunları ile ilgiliydi. Bu tür kültürel pratikler, resmi olarak tanınmış ırk kategorileriyle oluşturulmuş, birbirini dışlayan, özcü sınırları bozar. Irk, ÇMHD çokkültürlülüğü, ve güç ve hakimiyetle gelen ayrıcalıklar, Singapur'u devlet merkezli söylemler ve tasarrufların ötesinde hayal edebilme imkanlarını yansıtır.

Bugün Singapur, giderek daha eşitsiz olan bir dünyada kozmopolit kimlikler ve yeni arzuların yanı sıra, şiddetli bir göç akınıyla karşı karşıya. Irksal ahenge dair ütopyik ideal bir vizyonun peşinde koşmak, ya da ırkı bir kategori olarak toptan fesheden liberal bir duruş yerine, sosyologlar ve antropologlar, Singapur toplumundaki farklı grupları içten ve düşünömsel bir özeleştirme yapmaya ve ırk, farklılık ve çokkültürlülüğün koşulları, sınırları ve alternatiflerine dair bir farkındalık geliştirmeye teşvik etmelidir. Bu çabalar sayesinde, bireyler ve topluluklar, aynı anda hem paylaşılan hem de farklı olan, karakteristik olarak anlamlı Singapur kimlikleri üzerine düşünmeye, tartışmaya, hayal etmeye, ve onları inşa etmek için cesaretlenebilirler. Bu görüşler, daha eleştirel olarak bilgilenmiş, yaratıcı ve çokkültürlü vatandaşlar oluşturmak için, *hem* tanımaya *hem* eylemi, *hem* saygıyı *hem* şüpheyi ve *hem* uzlaşma hem mücadeleyi örmeyi gerektirir. ■

Noorman Abdullah'a ulaşmak için <socnoorm@nus.edu.sg>

¹ Chua Beng Huat and Ananda Rajah (2001). “Hybridity, Ethnicity and Food in Singapore” pp. 161-197 in David Y.H. Wu and Tan Chee-Beng (eds.) *Changing Chinese Foodways in Asia*, Hong Kong: The Chinese University Press; Low, Kelvin E.Y. (2015). “Tasting Memories, Cooking Heritage: A Sensuous Invitation to Remember” pp. 61-82 in Lily Kong and Vineeta Sinha (eds.) *Food, Foodways and Foodscapes: Culture, Community, and Consumption in Post-Colonial Singapore*, Singapore: World Scientific Publishing.

> Meritokrasiden Sonra

Yoyenn Teo, Nanyang Teknik Üniversitesi, Singapur

Günümüz Singapur’unda “zenginleştirme” ve “öğretim” merkezleri giderek yaygınlaşıyor. Fotoğraf: Yoyenn Teo.

Singapur’daki hangi alışveriş merkezine girerseniz girin, “okulda ve hayatta başarılı olmak” isteyen çocuklara yardım ettiklerine ve “Öğrenmeyi Öğrenme Sanatı”nda için öğrencilere eğitim verdiklerine dair reklam yapan “zenginleştirme” ve “öğretim” merkezleri göreceksiniz. Bazıları okul müfredatına denk konularda –İngilizce, Çince, Matematik, Fen, Fizik, Ekonomi eğitimi verirken, diğerleri daha çok hobilere odaklanmakta ve santraj ve robotik gibi konularda eğitim vermektedirler. Doğrudan akademik olsalar da olmasalar da, bir merkezin dediği gibi, amaçları öğrencileri “sınavlar için hazır” hale getirmektir.

Bu merkezlerin yaygınlığı, Singapur’un eğitim sisteminin temel özelliklerini, ve erken tabakalaşma ve gelişme arayışının ebeveynlerin daha üç yaşındaki çocuklarının “zenginleşmesini” istemeye nasıl mecbur ettiğini yansıtmaktadır.

Düzenli tabakalaşma çocuğun eğitim hayatı boyunca üzerinde bir baskı yaratır, dolayısıyla zenginleştirme/öğretim merkezleri de her yaşa ve her seviyeye hizmet vermektedir. Okullar standartlaştırılmış sınavlara itibar ederler, böylece tüm aktiviteler “sınavlara hazır olma” üzerinden pazarlanır. Son olarak, miktarlar büyük ve rekabet yoğundur, merkezler yalnızca başarısız olan öğrencilere değil, en yüksek derecelere ulaşmak isteyen tüm öğrencilere çekici gelmektedir. Günümüz Singapur’unda sağduyu okul dışı öğretim/zenginleştirmeyi ayak uydurmak ya başarılı olmak için bir “gereklilik” olarak görünür.

Singapur’da meritokrasie dair en genel eleştiri, işleme gerektiği gibi işlemediğidir. Ebeveynler çok fazla ödev veya çok fazla sınav olduğundan yakınmaktadır. Eşitsizliğe dair endişe duyan eleştirmenler, düşük gelirli ailelerden gelen çocukların da fırsatlara sahip olduklarından emin olunması gerektiğine işaret ediyor. Fakat bunların çok azı, okul dışı eğitimin, meritokrasinin anormalliğinden ziyade, onun mantıksal bir sonucu olduğunu söylüyor.

Sosyoloji literatüründe meritokrasi, genellikle, kazananları tasnif eden, kademeli olarak ödüllendiren ve sonra da meşrulaştıran bir sistem olarak tanınmaktadır. Neyin ödüllendirmeye değdiği ve değmediğine dair dar görüşlere dayanır, ve Pierre Bourdieu’nun “yanlış tanıma” olarak kavramsallaştırdığı şey – halkın sistemin bir dizi ilkeye dayandığına inanması, fakat işlerin aslında başka bir dizi ilkeye göre işlemesi,- olduğu zaman iyi işler. Bu durumda, Singapur’daki sistem, bireysel çabayı değil, ebeveynlerden çocuklara geçen ekonomik ve kültürel sermayeyi ödüllendiriyor. Meritokrasi, tabakalaşmanın gerçek ilkelerinin ve mekanizmalarının yanlış tanınmasıyla, kazananları meşrulaştırıyor, onları, miras aldıkları adaletsiz avantajları sayesinde değil de, kendileri yoğun çalışmaları ve zekalarıyla başarılı olmuş bireyler olarak gösteriyor. Meritokrasi anı zamanda bizlere başarısızlığa dair belirli bir hikaye de anlatıyor. Başarısızlıkları sistemin dezavantajlar yerine bireysel özelliklere atfediyor.

Sosyolojik olarak, Singapur eğitim sistemi aynı kurgulandığı gibi işliyor. Öğrencileri kesin kategorilere ayırmak ve dar bir özellik grubunu öne çıkarmanın yanı sıra, halk da ödüllendirilen özelliklerin bireysel yetenek ve çabaların bir yansıması olduğuna samimi olarak inanıyor. Uygun bir biçimde belgelendirilen kişiler, resmi kalifikasyonlara ve profesyonel ve akademik alanlarda, kamuda ya da hükümette işlere sahip olabilmek için doğru “akışlarında” ve “iyi

okullarda” ilerler; ve genellikle eriştikleri statü ve maaşları hak etmiş kişiler olarak görülürler. Zenginleştirme ve öğretim merkezleri, insanların sistemin genel mantığına dair inançları yıkmaları için pek bir şey yapmıyor. Çıta yüksek olarak algılanıyor, hatta bazen fazla yüksek olarak algılanıyor, fakat ödüller keyfi olarak algılanmıyor.

Eğitim ve meritokrasie dair eleştirel düşünceler çok ilgi görmüyor. Bunun nedenini anlamak için Singapur toplumunun iki özelliğini incelemeliyiz: bireyselliğin kurumlaşması ve teleolojik anlatıların yaygınlığı.

Meritokrasinin altında yatan mantık, çok sayıda devlet kurumu, evlilik, çocuk sahibi olmak ve büyütme, ev idaresi ve yaşlı bakımı seyirlerini ve seçeneklerini şekillendiren karmaşık politikalar üzerinden gündelik hayatın içine yerleşmiştir. Mantık basitçe şöyledir: bireyler kendilerine ve ailelerine bakmalıdır. Singapur devleti, Singapurluların yaşamlarını nasıl örgütleyecekleri konusunda çok müdahaleci olsa da, tereddütsüz bir biçimde evrensel refah hizmetlerine karşıdır. Bireylerin yetenek ve kalifikasyonlara ve sürekli iş sahibi olmaları, ve heteroseksüel çift olmaları, kamusal mal ve refaha erişimleri için gerekli koşullardır. Bu gerekli koşulları yerine getirmemek –kalifikasyonlar, iş, evlilik, (bu zinciri devam ettirecek) çocuklar- güvenlik, refah ve topluma üyelikten dışlanmak anlamına gelir. Dolayısıyla, bireysel “liyakati” elde etmek, fırsata sahip olabilmek için gerekli bir özelliktir. Nesiller arası karşılıklı bağımlılıkla birlikte çekirdek aile, politikaların ve yönetişimin en küçük sosyo-ekonomik birimi olmaya devam etmektedir. Ailelerin onaylanmış liyakati elde etmek için yatırım yapıyor olmaları mantıklı, ve hatta gereklidir.

İkinci olarak, meritokrasie ulus ve belirli benliklere dair güçlü bir teleolojik bir anlatıyla desteklenmektedir. Singapur’un meritokrasisi, en yakın komşusu Malezya’daki etno-ırksal iltimasçılık ve ayrımcılıkla karşılaştırılmaktadır. -Kişisel olmayan, rasyonel ve sistematik- meritokrasie, Singapur’un olağanüstü ekonomik başarısının, bir ulus olarak neredeyse mucizevi bir şekilde hayatta kalışının kaynağı olarak gösterilmektedir. Ulusun ilerleme anlatısı, doğal sonucunu, “başarmış” Singapurluların biyografik anlatılarında bulmaktadır. Pierre Bourdieu’nun Fransa’sında olduğu gibi, “devlet soylusu” –dünyanın en iyi üniversiteleri tarafından “meziyetli” olarak vaftiz edilmişler- konuşabildikleri ve kendilerini duyurabildikleri pozisyonlarda otururlar. Siyasi elit ve politika yapıcılarının ofislerinden, gazetecilerin ve üniversite profesörlerinin masalarından, bireyler sistemi kendi sınırlı biyografik anlatılarının merceğinden görürler: Gördükleri mükemmel çalışan bir sistem olmayabilir, ama açıkça işe yaramıştır, çünkü ne de olsa onlar/bizler oradadır/oradayızdır, yani neredeyse tepede. Başarısız olduğu düşünülenler, bireysel başarısızlık anlatılarında sessizleştirilirler, dışlanırlar ve uysallaştırılırlar. Meritokrasinin iyi bir

sistem olarak gösterilmesinin önemli bir nedeni, ona karşı konuşabileceklerin, kendi toplumsal pozisyonlarını ve değer duygularını meşru kılan bir sistemi eleştirmeden susmalarındır.

Meritokrasinin bedeli büyüktür. Çocuklarına meziyet olarak görülen kalifikasyonları elde etmeleri için gerekli kaynakları veremeyen düşük gelirli ebeveynler, maddi ve sembolik değer(sizlik) anlamında yüksek bir bedel öderler. Toplumdaki eşitsizlik yoğunlaştıkça, toplumsal seviye olarak az da olsa bir düşüşün büyük maliyeti olacağından korktukları için, yüksek gelirli insanların da bedel ödemesi gerekebilir. Büyük ve pahalı gölge eğitim sektörü, gençliğin depresyon ve kaygı sorunu, ebeveynlerin yaşadığı stress ve ödevlere yardım etmeye harcadıkları zaman, ve sistemin adaletsiz bir kumar olmasına yol açan sağlanmış eşitsizlik – bunlar toplumun üzerinde taşıdığı maliyetlerdir.

Peki sosyologlar ne yapmalı? Hem bir araştırma programına hem de bir eylem gündemine ihtiyacımız var.

Araştırma cephesinde, eğitim sosyolojisinin aile, refah, devlet-toplum ilişkileri ve siyaset çalışmalarından ayrılmalıyacağı giderek daha çok açığa çıkmaktadır. Meritokrasie incelemek için alet kutumuzdaki tüm analitik aletlere ihtiyacımız var. Buna, bir taraftan bakınca irrasyonel görünümünün (örneğin, eğitimde yüksek maliyetli özel yatırımlar), bir diğerinin tarafın dinamiklerini (örneğin: refah rejimi karşıtı aileci düzen) anladığımızda anlamlı hale geldiğine dair derin bir kavrayışa sahip olmak da dahil. Bu sorulara basitçe eğitim açısından değil, eşitsizliği ve iç içe geçerek onu yeniden üreten alanları sorgulamak için daha geniş bir gündem olarak bakmalıyız.

Bunun da eğer meritokrasie üzerine yapılacak kamusal tartışmalarda sosyolojik araçların kullanımı bir ilgi görecektirse, hakim anlatıyı bozmamız gerekmektedir. Hakim anlatıyı bozmak, bir önkoşul olarak düşünömselliği gerektirir. Araştırmacılar meritokrasie ve eşitsizliği yalnızca araştırma nesnelerinin karşılaştığı sorunlar olarak görmeyen ötesine geçmeye istekli olmalıdırlar; kendi ayrıcalıklarımızı ve gündelik pratikler ve söylemler üzerinden eşitsizliği nasıl sürdürdüğümüzü de mercek altına almalıyız. Hakim anlatıyı bozmak aynı zamanda akademi dışındaki izleyicilerle ilişkilenebilir de gerektirir. Eğer bir disiplin olarak ayrıcalığın ve ötekileştirmenin yeniden üretimini anlayacak eleştirel araçlara sahipsek, bu fikirleri akademi ötesine daha iyi bir şekilde yaymalıyız. Bunu, farklı kamusal alanlara yayılacak yazılar, farklı topluluklarla konuşma ve tartışmalar ve sivil toplum, eğitimciler, politika yapıcılar ve ebeveynlerle girilecek stratejik ilişkilenebilirler sayesinde yapabiliriz. ■

Youyenn Teo’ya ulaşmak için <yteo@ntu.edu.sg>

> Sekülerizmden Sonra

Francis Khek Gee Lim, Nanyang Teknik Üniversitesi, Singapur

Bir sosyal konutun içinde bulunan ev tapınağında ibadet edenler. Fotoğraf: Francis Lim.

Singapurlu olmak, pek çok açıdan, hem kamusal hem özel alanda, devletin dayattığı toplumsal tabakalaşma sistemiyle sürekli bir müzakere içinde olmayı içerir. Tabii ki tüm modern ulus devletler, kapsadıkları farklı toplumsal ve kültürel grupları bir şekilde tanımlar, çerçeveler ve yönetir; ne de olsa bunlar yönetim ve modern ulus inşasının temel araçlarıdır. Singapurlu olmak da devletin üç temel kimlik göstergesiyle sürekli bir ilişki içinde olmayı içerir. Irk, dil ve din, hem ulusun kuruluş mitindeki temel anlatı temaları, hem de devletin toplumsal ve siyasi kontrolü kullanmasını sağlayan önemli yönetim araçlarıdır.

Her öğrenci her sabah Singapur'un "din, ırk ve dini far-
ketmeksizin" ayrılmaz bir bütün ulus olduğuna dair "Andı"
okuyorken; her vatandaş ulusal kimlik kartında "ırk"ını be-
lirtmek zorunda iken; Başkanlık Azınlık Hakları Kurulu ve
Dini Ahengi Sağlama Kanunu (1991) Singapur çokkültür-
lülüğünün temelleri iken; bazı Hristiyanlar dinlerine dair
fazla propaganda yaptıkları iddia edilerek halkı kışkırtmak
suçundan cezalandırılıyorken; bazı "kendi kendi radikal-
leşmiş" Müslümanlar sözde terörizm planları yüzünden İç
Güvenlik Kanunu altında gözaltına alınıyorken; Singapur'da
ırk, dil ve din konularının iç içe geçmiş olduğunu ve siyase-
ten yüklü olduğunu görmek zor değildir.

Singapur hükümetine göre sekülerizm, ülkenin çok çe-
şitli dini ve etnik gruplarının barış içinde bir arada yaşaması
için temel bir gerekliliktir. Etnisite ve dine dair tüm sosyolo-
jik araştırmalar Singapur'un resmi olarak seküler bir devle-

te sahip çok dinli bir toplum olduğu gerçeğiyle cebelleşmek
durumundadır. Singapur'un dini çoğulluğu büyük ölçüde
olumsal, tarihsel etkenlerin bir sonucudur. Bu etkenlerin
içinde, eskiden Asya ve ötesinden farklı toplulukları ken-
dine çekmiş önemli bir ticaret sömürgesi olması da vardır.
Ne var ki sekülerizmin tesisi, ulusun kuruluşundan itibaren
devletin bilinçli ideolojik çalışmalarından ileri gelmektedir.
Singapur'un 1965 yılında Malezya Federasyon'undan ayrıl-
dığı koşullarla iç içe geçmiş olan bu ısrarlı çaba, ve siyasi li-
derleri ve vatandaşlarının, komşu Malezya ve Endonezya'nın
kuvvetli İslami kültürlerinin karşısında duran bir ulusal kim-
lik yaratma çabalarını içermektedir.

Singapur'un Müslüman İşlerden Sorumlu bir bakanı ol-
ması, alenen seküler olan bir devlet için şaşırtıcıdır. 2016
yılında Kurban Bayramı'nda bakan Singapurluları entegras-
yonlarına zarar verecek görüşleri reddetmeleri için uyardı,
ve dini bayramın "aynı zamanda Singapur'daki dini ve ırksal
entegrasyon üzerine düşünmek için iyi bir zaman" olduğunu
hatırlattı. Ülkenin kamusal siyasi söyleminde İslam genel-
likle Öteki olarak sunulmaktadır – hem Singapur'un seküler
ulus devlet olarak öz algısı bağlamında, hem de "uç" ideo-
lojilerin küresel yayılışı algısı üzerinden, toplumsal ahenge
potansiyel bir tehdit olarak.

Güçlü devletin aktif olarak insanları düzenli kategorilere
yerleştirdiği, "ırkların" dil ve din gibi kültürel farklılıklar üze-
rinden tanımlandığı bir bağlamda, etnisiteye ve dine doku-
nan sosyolojik araştırmaların iki farklı yaklaşımı benimseme
ihtimali vardır. Daha pozitivist sosyolojik geleneğe uygun

olan birinci yaklaşım, “ırk” ve “dini” bağımsız değişkenler olarak görülür. İkinci yaklaşım ise iktidarın sınırların çizimini nasıl şekillendiğini eleştirel bir biçimde inceler, etnisitenin ve dinin sınırlarının nasıl kayabileceğini ve bulanıklaşabileceğini, ve temiz kategorizasyonlarını alt eden muğlak, karışık ya da çoklu kimliklerin nasıl üretildiğini keşfeder. Dolayısıyla, Sinapur’da dini çoğulluk üzerine ypalan araştırmalar popüler Hinduizm ve Daoizm’in (özellikle “Hintli” ve “Çinli” topluluklardan) pek çok takipçisinin, her iki dini gelenekten gelen Muneeswaran, Tua Pek Kong, Tai Seng, Lord Krishna, ve Hanuman gibi tanrılara taptıklarını bulmuştur. Bu tanrıların bazıları aynı tapınakta bile barınmaktadır.

Sekülerizme dair eleştirel çalışmalar, sekülerizmin, toplumsal ahenk arayışındaki Singapur’un çok-ırklılığını meşru kılmaya yardımcı olabileceğini ileri sürerler; fakat bir yandan da sekülerizmin siyaset ve politika süreçlerine “nesnel” ve “rasyonel” görüşler aşılama çabalarındaki rolünü de vurgularlar. Singapur tazı sekülerizm, militant versiyonu bazı Komünist ülkelerde bulabilen, tanrıya inanma karşıtı bir sekülerizm değildir. Singapur sekülerizmi daha ziyade dinin insanların hayatlarındaki önemini tanıır ve, prensipte, tüm dinlere eşit davranır. Dini özgürlüğü anayasal güvencesinden ayrı olarak, devlet, çeşitli dini grupların toplumsal ihtiyaçlara, özellikle toplumsal refah hizmetlerinin sunumuna, ve ahlak ve kültür değerlerinin yaygınlaştırılmasına katkıda bulunmasını teşvik eder.

Singapur sekülaizminin iki temel özelliği vardır. Bir yandan devlet dinin siyasetin dışında tutulması konusunda ısrar eder, bunun için dini örgütlerin üyelerini siyasi aktivizm için mobilize etmelerini yasaklamıştır. Diğer yandan ise devlet, Singapur İslam Konseyi gibi dini örgütlere, tapınaklara, camilere veya inanç temelli gönüllü refah gruplarına “danışman” adıyla hükümet temsilcileri atayarak, dini toplulukları kontrol etmeyi ve yönetmeyi hedefler. Bu “danışmanlar” buralarda kontrol aracı işlevi görür, ve dini söylemleri devletin gündemiyle kesişecek biçimde şekillendirir.

Pek çok modern devlet gibi Singapur da, farklı dini grupların ibadet mekanlarını yasal olarak belgelendiriyor. Bunu yaparken, kalkınma ve modernleşme ideolojisi tara-

findan desteklenen, işlevsel bir bölgesellik bir fikrini hayata geçiriyor. Toprak kısıtlamasıyla karşı karşıya olan bir şehir devlet olduğu için, otoriteler, çok faydacı ve müdahaleci bir şehir planlama yaklaşımı benimsiyor. Singapur Toprak Otoritesi daha önceden dini bir kuruluşun bulunduğu bir araziye el koyduğunda, dini gruplar taşınmaya, kapanmaya ve hatta birleşmeye zorlanmışlardır. Örneğin, daha önceleri farklı yerlerde bulunan Çin tapınakları, “birleşmiş tapınaklar” oluşturmak üzere bir araya getirilmiş, daha önce farklı tapınaklarda bulunan farklı mimberler, artık tek bir binada barınmaktadır. Yakın zamanda hükümet, farklı dini grupların faaliyetleri için alanlar kiralayabileceği çok katlı binalar inşa etmeyi önermiştir.

Singapur’da din üzerine çalışan pek çok araştırmacı, devletin dini düzenleme ve yönetme stratejilerini incelemiştir. Fakat bazı dini grupların seküler politikaları geçiştirmek için yaratıcı yolları nasıl buldukları üzerine daha az araştırma yapılmıştır. Örneğin, Terence Chong, Daniel Goh ve Mathew Mathews, bazı evanjelik Hristiyanların siyasi liderleri asimile ederek, ve hükümetin cinsellik ve aile konularındaki muhafazakar politikalarına destek vererek, politikaları ve siyasi söylemi nasıl incelleme biçimlendirmeye çalıştıklarını inceledi. Vineeta Sinha’nın Muneeswaran ibadeti üzerine çalışması gibi Popüler Hinduizm araştırmaları, otoritelerin gözünden uzakta, ormanlık alanlarda yürütülen törensel aktiviteleri anlatıyor. Benim araştırmam ise Çin kökenli ulusötesi bir “kurtuluş dini” olan Yiguan Dao’nun, sosyal konut apartmanlarını (resmi olarak “seküler” olan alanları) nasıl tapınaklara çevirdiğini inceliyor. Hristiyanlar evlerinde “hücre grubu” toplantıları düzenlerken, Çin ruh medyumları ve Daoist rahipleri, “ev tapınakları” kuruyordu.

Bu vakalar, Singapur’da devletin dini idaresinin bir sınırı olabileceğini ileri sürüyor. Bu sınır, “özel” ve “kamusal” dini alanlar arasındaki seküler ayırmadan kaynaklanabilir. Bu ayırım, hem devletin dini tümüyle kontrol edebilmesine bir sınırdır, hem de bazı dini grupların devletin resmi gözetiminin dışında işleyebilmesi için bir alan yaratabilir. ■

Francis Khek Gee Lim’e ulaşmak için <fkglm@ntu.edu.sg>

> Küreselleşmeden Sonra

Daniel P.S. Goh, Ulusal Singapur Üniversitesi

Marina Bay yüzen platformunda Ulusal Gün Bayramı için provalar.
Fotoğraf: Daniel Goh.

Singapur'da ulusal müzeler ve tarih ders kitapları hakkında anlatılan iki kurucu hikaye vardır. Birincisi, ve 1965'deki bağımsızlıktan beri anlatılanı, 1819 yılında Doğu Hindistan Şirketi'nden Sör Stamford Raffles'ın adada bir Britanya yerleşimi kurmasıdır. Bu hikayede, Raffles'ın dehasının, Malay Peninsulası'nın ucunda, tam Hint Okyanusu ve Doğu Asya arasındaki ticaret rüzgarlarının kesişiminde bulunan Singapur'un stratejik coğrafi lokasyonunu farketmesinde yattığı söylenir. İyi yönetim ve açık göçle birlikte, yerleşim, Malezya'ya ait bir balıkçılık köyünden modern çok ırklı bir metropole dönüşmüştür. Daha yakın geçmişte benimsenen ikinci hikaye, adada bilinen ilk yerleşim olan Temasek'le ilgilidir. Arkeolojik buluntulara ve erken dönem Asyalı kaşiflere göre, Temasek, düşüşteki Srivijaya İmparatorluğu'dan bir prensin on dördüncü yüzyılda kurduğu, surlarla çevrili, kozmopolit bir ticaret limanı şehriydi. Daha sonra on beşinci yüzyılda Malaka Sultanlığı'nın kontrolüne girdi. Malaka 1511'de Portekizlilere yenildikten sonra şehir terkedildi ve saray tekrar adanın Sanskritçe adını aldı: Singapura.

Her iki kuruluş hikayesinin de ortak bitiş noktası, Halkın Eylem Partisi'nin dehasıdır. Halkın Eylem Partisi, Britanya sömürgesinde evrensel oy hakkının alındığı ve öz yönetimin ilk kez kurulduğu, dolayısıyla şehri başarılı yapacak özelliklerin tanındığı 1959 yılından beri iktidardadır. Her iki hikayedeki ortak nokta *küreselleşmenin* yalnızca Singapur'un başarısı değil, aynı zamanda yaşamını sürdürmesi için de çok önemli olduğudur. Küreselleşme, Singapur'dur. Dolayısıyla Singapur 1965'te gönülsüz olarak Malezya Federasyonu'ndan ayrıldığında hayali bir ulusal topluluk oluşturmak zorunda kalsa da, genç ülkenin ulus inşası çabalarında merkezi bir rol oynayan iktidar partisi ideoloğu S.

Rajaratnam, daha 1972 yılında Singapur'dan Küresel Şehir olarak bahsediyordu. Singapur bugün merkantilist ekonomiden sanayi ekonomisine, oradan da küreselleşen Asya'da temel bir finans ve hizmetler merkezine, küresel bir sanayi sonrası şehrine dönüşümündeki başarı için övülürken, Rajaratnam'ın bu sözleri çok öngörülü olarak görülüyor.

Fakat Rajaratnam'ın öngörüsü, Singapur'un küresel bir şehir olmasına duyulan siyasal iktisadi ihtiyaç hakkında, formalite icabı kurulmuş bir cümle değildi. Arnold Toynbee'den hareketle Rajaratnam, Singapur'un küresel bir şehir *olduğunu* söyleyerek Hegel Sonrası Aydınlanma'da demine ulaşmış bir noktaya temas ediyordu. Singapur, özüne sağdık kalmak ve tarihteki kaderini gerçekleştirmek için küresel bir şehir olarak kalmalı ve gelişmeliydi. Ulus inşası ve ulusal sanayileşme, Singapur'un küresel bir şehir olarak süregelen gelişmesine zıt düşecek şekilde ilerlememeliydi. Dolayısıyla, ekonomiyi çokuluslu şirketler için çekici ve toplumu ise göçe açık tutmak, yalnızca ekonomik açıdan hayatta kalmak için faydacı zorunluluklar değildi, aynı zamanda Singapur'un küresel şehir olarak temek karakterine de uygundu.

Ulusal Singapur Üniversitesi'ndeki Sosyoloji Bölümü 1965 yılında, modernleşme çabalarının bir parçası olarak kuruldu. Geçtiğimiz 50 senede, özellikle ilk zamanlarda, çoğunluğu Batıdaki en iyi üniversitelerde lisansüstü eğitim almış olan antropologlar ve sosyologlar, hükümetin sosyal politikalarını tasarlamaya ve bazen de yürütmeye katıldılar. Bu faaliyetler, nüfusun sosyal konutlara adapte olmasına, etnik ve dini çoğulluğun yönetilmesine, evlilik ve doğurganlık konularının üstesinden gelinmesine ve hükümetin bir neslin dünya görüşünü ve davranışını modernleştirmek için yürüttüğü yoğun toplum mühendisliği kampanyalarına yardımcı olmayı içeriyordu.

Bugünkü eleştirel araştırmacılar bunu, sosyologların iktidarın hakim ideolojisine ve otokratik hakimiyetine ortak olması gibi görebilir. Fakat bu günümüzden fazla kolayca yapılabilecek bir ithamdır. Bağımsızlıktan hemen sonraki yıllarda, bağımsızlığına yeni kavuşmuş bir halkın sömürge sonrası amaçlarına duygudaş olan her Singapurlu veya yabancı yerleşimci, iktidar partisinin, özellikle de Rajaratnam gibi ideologlar ve düşünürler tarafından dile getirilen, etkili vizyonunun arkasında toplanıyordu. Singapur'un kozmopolit ve dünyevi doğasına nasıl sadık kalabileceğine dair alternatif anlatıların ve söylemlerin yokluğunda bu duruş daha da güçleniyordu. Bağımsızlık sürecinde Sol yenilmişti, iktidar partisi sosyalist fikir ve politikaları, enternasyonal komünizmle bağlantılı öğrelerinden ayırarak, seçerek benimseyordu.

Singapur sosyolojisindeki önemli değişiklik 1990'larda gerçekleşti. Dönüm noktası Chua Beng Huat'ın 1995 yi-

İnada *Singapur'da Komüniteryen İdeoloji ve Demokrasi*'yi yayımlamasıydı. Burada Chua, iktidar partisinin hakim ideolojisini parçalara ayırarak ona bir isim verdi. Bunu, 1997 yılında Chua'nın sosyal konutlarla ilgili kitabının yayımlanması izledi. Bu kitapta, Singapurluların yüzde sekseninden fazlasının içinde yaşadığı sosyal konutların, iktidar partisi tarafından bir arada tutulan siyasal ekonomik sistem içinde her vatandaşı birer paydaş olarak belirleyen komüniteryan ideolojinin maddileşmiş hali olduğunu ileri sürdü. İktidar partisinin süregelen hakimiyetini devam ettiren şey otokrası değildi. Gramscici bir mercekten bakarsak, tek partili idareyi doğallaştıran şey, fikirlerin hegemonyasının insanların gündelik hayatlarında maddileşmiş olmasıydı. Yeni bir Singapurlu antropolog ve sosyolog kuşağı, bu ifşaya belgeleyecek ve araştırarak alternatif anlatılar ve pratikler arayarak yanıt verdiler. Bu dosyadaki diğer dört makale de buna işaret ediyor.

Singapur sosyolojisindeki bu değişiklik, hayati bir şekilde, Rajaratnam'ın Küresel Şehri'nin giderek daha çok ve hızlı bir biçimde Saski Sassen'in küresel şehir adını verdiği oluşuma benzediği bir anda geldi. Hükümet neoliberal küreselleşmeyi benimsiyor, ve ekonomiyi sermayenin, metanın ve göç akımlarının artan ivmesini sömürecek şekilde yeniden biçimlendiriyordu. Belirgin özelliği "ve" bağlacıyla bir arada tutulan bir ikilik olan yeni bir kelime dağarcığı ortaya çıktı. Vatandaşlara, hem dünyayı kendilerinden emin bir şekilde dolaşım hem de "yerel" yaşam alanlarında ve sosyal konutlarda rahatça kök salabilmeleri için "kozmpolit" ve "memleketli" deniyordu. Ülkeye artık ulus ve küresel şehir deniyordu, küresel şehir olan ulus değil. Bu göçle hızlandırılmış çeşitlilik, hem çok ırklı hem çok kültürlü olmalıydı. 1989'da, Güneydoğu Asya Çalışmaları Enstitüsü çok önemli bir kitap olan *Management of Success: The Moulding of Modern Singapore*'u (Başarının İdaresi: Modern Singapur'un Biçimlendirilmesi) yayımladı. Kitap iki coğrafyacı tarafından derlenmişti ve Singapur'un bir Asya Kaplanı olarak küresel kapitalist sisteme başarıyla girişini anmak üzere Singapur'un ilk sosyal bilimci nesli tarafından yazılmış makalelerden oluşuyordu. 2010 yılında, aynı Enstitü bu kez *Management of Success: Singapore Revisited* (Başarının İdaresi: Singapur'a Tekrar Bakmak) adlı çalışmayı yayımladı. Terence Chong tarafından derlenen kitapta bu kez neoliberal küreselleşmenin getirdiği gerilimleri anlamayı amaçlayan makaleler yer alıyordu.

Eğer küreselleşme Singapur ise, küreselleşmeden sonra Singapur sosyolojisi neye benzer? Bunun için üç ihtimal var: distopik, ütöpik ve apokaliptik. Şimdi dönüp baktığımızda, 2010 yılında *Management of Success*'te yayınlanan kendi makalemi yaklaşım olarak oldukça distopik buluyorum. Hükümetin, bir yandan siyasal kontrolü elde tutarken diğer yandan göçle gelen çeşitliliği yönetebilmek, ve ekonomik eşitsizliklerin neden olduğu ırklar arası gerilimleri çözebilmek amacıyla yeni çokkültürlülüğü, eski çok ırklılığın içine örme çabalarını inceliyordu. Neoliberal küreselleşmenin gerilimleri modernleşmenin çelişkilerinin içine öyle yerleşmiştir ki, bu gerilimleri çözebilmek için onları yönetecek güçlü bir hükümete bel bağlamak dışında bir yol yoktur. Bu, çoğulcu bir toplumdaki dayanışma sorunuyla başlayan, ve karamsar bir biçimde toplumsal entegrasyon ve düzenleme için devlete dayanmanın kaçınılmaz olduğuyla biten Durkheimci bir çerçeveydi. Buradan çıkarabileceğimiz sonuç, Singapur

sosyolojisinde yaygın hale gelmiş olan alternatif pratikler ve anlatılar arayışlarının kullanışlı olmalarının tek sebebi, devletin bu alternatif pratikleri ve anlatıları kültürel repertuarına katarak ahlaki vesayetini yenileme ihtiyacı duymasındır.

İkinci ihtimal ütöpik yaklaşımdır. Biz buradaki makalelerde bunu görüyoruz. Bu yaklaşım, optimal bir nüfusa sahip, demokratik ve eşit bir adadaki ideal cumhuriyetin toplumsal, siyasal, dini gelenek arayışı üzerinden Thomas More'un *Ütopya*'sının ruhunu çağırıyor. Vurgu, hükümete minimum seviyede bağımlılıkta, umut ise bireysel özerklik ve kişisel doyumun devlet karşısında alanlarının genişleyebilmesindedir. İnsanların ekonomik olarak yaratıcı, toplumsal olarak bilinçli, ve siyasal olarak ilişkilendirilmiş olduğunu düşünülür. Bazı antropologlar ve sosyologlara göre, Singapur'da, bazen ironik bir şekilde neoliberal küreselleşmenin yardımıyla, ortaya çıkan bu umut alanlarının keşfi ve analizi yeterlidir. Bu tür alternatif hikayelerin üniversite amfilerine oturan öğrencilere ilham vereceğine, onların amfilerden çıkıp dünyayı değiştireceklerine inanılmaktadır. Bazı antropologlar ve sosyologlar ise daha ileri gidip sıradan ve olağanüstü insanların yaşam koşullarını değiştirmek için dahil oldukları aktivizmi haritalandırır. Fakat, Youyenn Teo'nun bu sayıdaki makalesi yaptığı gibi, bazıları ise sosyoloğun değişimde bir aktör olabilmesini sağlamak için bu alternatiflerin daha geniş kitlelere ulaştırılmasını hedefleyen bilinçli bir akademik aktivizme çağrı yaparlar.

Ütöpik arayış, siyaseten ne muhalif ne de radikaldir, fakat ideolojik hakimiyetini kıskanan iktidar elitleri tarafından böyleymiş gibi yanlış anlaşılabilir. Ütöpik yaklaşım Rajaratnam'ın Küresel Şehir vizyonuyla çok paraleldir. Rajaratnam, 1972'deki konuşmasını, izleyiciler arasındaki muhabirleri "küresel şehir [...] peygamberlerin ve kahinlerin sonsuzluktan beri hayalini kurduğu cennet şehrine dönüştürmek için insanlarımızı entelektüel ve ruhani olarak geliştirmeye" yardımcı olmaya çağırarak bitirmişti (*The Straits Times*, 7 Şubat, 1972). Ütöpik yaklaşım soyu Augustine' kadar gider.

Son ihtimal apokaliptik yaklaşımdır. Muhafazakar Singapur'da bu yaklaşımla yazmak mümkün değildir, fakat muhtemelen bu yaklaşımın soracağı soruların üzerine düşünmek entelektüel ve hatta siyasal olarak gereklidir. Eğer küreselleşme Singapur ise, küreselleşme tersine dönmeye ve dünya sistemi küreselleşmeden geri çekilmeye bağlarsa ne olur? Bu 1920'lerde ve 1930'larda bir kere olmuştu. Bu, İngiliz Malay'ında solcu ve etno-milliyetçi syasi mobilizasyonun, İkinci Dünya Savaşı sonrasındaki bağımsızlık sürecinde yaşanan şiddetli çalışmaların zemini hazırladığı, çalkantılı bir zaman dilimiydi. Karşılığında, bu çatışmalar yarım yüzyıl önce hayal bile edilemeyen üç ulusal oluşumu meydana getirdi: ilk olarak Malaya Federasyonu, sonra Malezya Federasyonu ve son olarak Singapur Cumhuriyeti. Bu oluşumlar yerel toplumları bir önceki neslin aklına bile getiremeyeceği şekilde dönüştürdü. Bugün ne tür geleceklerin hayalini bile kuramıyoruz? Eğer hayali bile kurulamayan şey gerçekleşirse Singapur'a ne olur? Küreselleşmeden sonra, artık Küresel Şehir olmadığı zaman, Singapur'a ne olur? ■

Daniel PS Goh'a ulaşmak için <dsong@nus.edu.sg>

> Bağnaz bir Geleceğe Doğru:

Toplumsal Cinsiyet Karşıtlığı ve Küreselleşme Karşıtlığı

Agnieszka Graff, Varşova Üniversitesi, Polonya ve **Elżbieta Korolczuk**, Södertörn Üniversitesi, İsveç, ve ISA Kadın ve Toplum (RC32) ve Toplumsal Sınıflar ve Toplumsal Hareketler (RC47) Araştırma Komiteleri üyesi

Toplumsal Cinsiyet Karşıtı Eylemde pankart.
30 Ağustos 2015.
Fotoğraf: Elżbieta Korolczuk.

Toplumsal cinsiyet küresel siyasette önemlidir. ABD seçimlerinden sonra bunun her zamankinden daha çok farkındayız: Trump'ın küstah kadın düşmanlığının kitlesel çekimi, sorunun yalnızca bir parçası. ABD'de ve diğer her yerde popülizm yalnızca ekonomik istikrarsızlıktan ve korkudan değil, aynı zamanda toplumsal cinsiyet ilişkileri, (homo)seksüalite, ve üreme etrafındaki anksiyeteden de besleniyor. Her gün başka bir ülkede, muhafazakarların (özellikle de Katoliklerin) "toplumsal cinsiyet" ya

da "toplumsal cinsiyetçilik" diye adlandırdığı şeyi -yani cinsiyet eşitliği politikaları, seks eğitimi, LGBTQ ve üreme haklarını- eleştirenler, erkekleri olduğu kadar kadınları da mobilize ederek popülist liderlerin yolunu açtılar. Feminizme ve cinsiyet eşitliği politikalarına karşılık yeni olmamakta birlikte, günümüzdeki yükselme daha önceki yeni muhafazakar paradigmadan bir kopuşu işaret ediyor: toplumsal muhafazakarlık artık açık bir biçimde küresel sermayeye karşı düşmanlıkla bağlantılı.

Polonya'da 2015 yılında sağcı Hukuk ve Adalet partisinin seçim zaferinden önce, muhafazakar medya söyleminde ve dini söylemde "toplumsal cinsiyetçiliğe" karşı bir kampanya gerçekleştirildi. Hatta Hukuk ve Adalet Partisi'nin zaferinin bu kampanya sayesinde mümkün olduğu da tartışıldı. 2012 yılından beri Polonya Katolik Kilisesi ve muhafazakar gruplar, "toplumsal cinsiyet" kavramının politika belgelerinde ve kamusal söylemde kullanılmasına, eğitim ve yürütmeye toplumsal cinsiyet eşitliğine (örneğin: kadınlara karşı şiddet ve aile şiddeti önlemek ve mücadele etmek için imzalanan İstanbul Sözleşmesi'nin onaylanmasına) karşı çıkan pek çok girişimde bulundular, ve cinsel hakları ve üreme haklarını kısıtlamaya çalıştılar. Kampanya Katolik dini liderleri, muhafazakar politikacıları, sağcı düşünce kuruluşlarını ve kürtaj karşıtı grupları içeriyordu. Diğer gruplar da katıldılar; mesela, 2009 yılında eğitim reformuna karşı çıkmak için oluşturulan, *Ratujmy Maluchy!* (Küçükleri Kurtarın!) isimli kitlesel bir ebeveynler hareketi, aile içi şiddete karşı yapılacak düzenlemelerin anne babaların otoritesine bir tehdit oluşturduğu gerekçesiyle İstanbul Sözleşmesi'ne karşı mücadeleye katıldı. Taban örgütleri ve ağları çok sayıda insanı, özellikle "homoseksüel lobisinin" ve cinsellik eğitmenlerinin çocuklarına karşı yaratıkları sözde tehdit nedeniyle endişeli ebeveynleri, mobilize etmeye yardımcı oldu. Toplumsal cinsiyet karşıtları, aileyi ve çocukları, Polonya kültür ve dini değerlerini, liberal politikacılar ve yoz Batı tarafından desteklendiklerini iddia ettikleri feministlerden, LGBTQ ve insan hakları aktivistlerinden koruduklarını ileri sürüyorlar. Bu toplumsal cinsiyet karşıtı söylemde, o zamanki iktidar partisi, muhafazakar-liberal Sivil Platform, sıklıkla radikal solun bir parçası gibi resmedilmiş ve "geleneksel" aileyi ve Polonya ulusunu Avrupa Birliği gibi yabancı kurumların buyruğuyla yok etmeye çalışmakla suçlanmıştı.

Bu muhafazakar saldırıda, "toplumsal cinsiyet" cinsiyet farklılıklarını tartışmak ya da maskülinitenin ve femininitenin inşasını analiz et-

mek için kullanılan bir etiket değildir. "Toplumsal cinsiyet" daha ziyade sürekli olarak cinsel devrimden ya da komünist tarzı, mecburi kılınmış bir toplumsal cinsiyet eşitliğinden kaynaklı gibi gösterilen uluslararası bir komplo olarak sunulmuştur. Birleşmiş Milletler ve küresel sermaye gibi ulusötesi organlar tarafından desteklenen "toplumsal cinsiyetçiler" sözde, kürtajı yaymayı, ahlaki çöküş ve sapıklığı, ve geleneksel aileyi ve toplulukları yok edecek azı bireyselliği destekliyorlar. Masum çocukları keyfi bir şekilde cinsiyet değişikliğine zorlamanın, hareketin amaçlarından biri olduğu söyleniyor; "toplumsal cinsiyet" kavramı sürekli olarak, dünyanın bazı bölgelerinde nüfusun azalmasına neden olan, cinsiyet farklılıklarının ortadan kaldırılması ve cinsellik alanında bir kaosla ilişkilendiriliyor.

Toplumsal cinsiyetçilik karşıtlığı yalnızca Polonya'ya özel değildir. Benzer bir söylemle başka yerlerde de karşılaşılabilir. Günümüz Rusya'sında, homoseksüellerin ve toplumsal cinsiyet eşitliğini destekleyenlerin yerel geleneksel değerleri tehdit ettiği iddiaları, Putin rejiminin popüler desteğini güçlendirmiştir; Fransa'da eşcinsel evliliklere karşı kitlesel mobilizasyon açıkça Ulusal Cephe'nin popüleritesine katkıda bulunmuştur. ABD'de Donald Trump'ın açık kadın düşmanlığı, ne onun zafere ulaşmasını engellemiş, ne de ülkenin ilk kadın başkanını seçme ihtimali seçmenleri mobilize etmeye yetmiştir (hatta beyaz Amerikalı kadınların %53'ü Trump'a oy vermiştir). Sağcı popülizmin yükselişi ve toplumsal cinsiyetçilik karşıtlığı arasındaki bağlantı nedir? Bu iki ideoloji yalnızca toplumsal muhafazakar cinsiyet ilişkileri vizyonunun desteklenmesi alanında değil, aynı zamanda genel olarak nüfusun ekonomik ve toplumsal düşüşü için liberal seçkinleri hedef gösterme konusunda da birbirlerine yakın duruyorlar.

Biz analizimizi, Avrupa'da son zamanlardaki toplumsal cinsiyet karşıtı kampanyalara yanıt olarak örgütlenen birkaç ortak projeye katılımımız ve (Polonya'daki toplumsal cinsiyet karşıtı kampanya tarafından hedef

gösterilmiş olan bazı girişimlere katılımı da içeren) aktivizm deneyimlerimizle geliştirdik. Pek çok metni analiz ettik: toplumsal cinsiyet karşıtı çevredeki ana aktörlerin yazdığı kitap ve makaleler; toplumsal cinsiyet karşıtlığının temel savunucularıyla yapılmış söyleşiler ya da onların açıklamaları (bunların içinde iki papa, yerel Katolik liderler ve entelektüeller de var); toplumsal cinsiyet karşıtı organizasyonların medya çıkan haberleri; ve Polonya'daki www.stopgender.pl ağı, www.citizengo.org ve www.lifesitenews.com gibi uluslararası platformları gibi hareketlerin ve örgütlerin internet sitelerinde yayımlanan çeşitli materyaller.

Tüm "toplumsal cinsiyet" karşıtı metinler, güçlü ve tehlikeli olarak resmedilen feministler de dahil olmak üzere, elit seçkinlerden yakın bir tehdit geldiği hissini içeriyor. Toplumsal cinsiyet eşitliği ve eşcinsel haklarına muhalif olanlar, kendilerinin, bu seçkinlerin aksine, çalışkan ve kendilerini ailelerine adanmış olarak tanımlanabilecek sıradan insanları temsil ettiklerini iddia ediyorlar. En önemlisi, alta yatan kurbanlık hissini hem kültürel hem ekonomik boyutları var: "toplumsal cinsiyetçiler" iyi finanse edilen ve küresel seçkinlerle sağlam bağlantıları olan bir grupmuş gibi görülüyor; sıradan insanlar ise küreselleşmenin bedellerini ödeyenler olarak. Bu birbiriyle bağlantılı kültürel ve ekonomik dinamik, açık bir şekilde toplumsal cinsiyet karşıtlarının en sevdiği söylemsel stratejiye yansıyor: sömürge karşıtı çerçevenin muhafazakar bir versiyonunu kullanıyorlar. Toplumsal cinsiyetçilik sürekli olarak dış mihrakların zorladığı, sömürgecilikle eş görülen bir şey olarak sunuluyor, ve yirminci yüzyıl totalitaryanizmleri ve küresel terörizmle karşılaştırılıyor. Bu argüman, Batının gerçek tarihsel sömürgeci hakimiyetine dair tartışmalardan kopuktur, fakat sıklıkla, Polonya gibi, hiçbir sömürge geçmiş olmayan ülkelerde bile kullanılır. Her popülist anlatıda olduğu gibi, bu retorik de sıradan insanları sömüren yozlaşmış uluslararası elitlere karşı çıkar ve "halk"ın kendisi yerel, otantik ve güç duruma düşmüş gibi sunulur.

Bu tür bir toplumsal cinsiyet karşıtı söylemin etkileyici bir örneği, Polonya'nın o zamanki Adalet Bakanı Jarosław Gowin'den geldi. Gowin 2012 yılında İstanbul Sözleşmesi'nin onaylanmasına karşı çıkmıştı. Sözleşmenin "toplumsal cinsiyet ideolojisinin taşıyıcısı", gizli gündemi yerel kültürel değerlerin ve geleneksel ailenin parçalanması olan ideolojik bir Truva Atı olduğunu iddia etmişti. Benzer bir şekilde Ocak 2016'da da Papa Francis inananları, hem ideolojik hem de ekonomik bir sömürge biçimi olan, zengin Batılı ülkeler tehlikeli bir dayatması olan "toplumsal cinsiyet ideolojisi"ne karşı uyarılmıştı. Papa'ya göre, dış yardım ve eğitim düzenli olarak toplumsal cinsiyet eşitliği politikalarına bağlıydı, fakat "iyi ve güçlü aileler" bu tehdidi aşabilirdi.

Katolik Kilisesi liderleri, sağıcılar ve toplumsal cinsiyet karşıtı hareketin ileri gelenleri, "toplumsal cinsiyetçilik" tanımlarında, ideolojik sömürgeciliği ekonomik güçle bağlantılandırıyorlar – bu gücün ulusötesi kurumlar da ve şirketle bulunduğu belirtiliyor. Polonya'da, eylemcilerin çoğu Avrupa Birliği'ne işaret ediyor; fakat AIDS, Tüberküloz ve Sıtma ile Küresel Mücadele Fonu, Dünya Sağlık Örgütü, Birleşmiş Milletler, UNICEF ve Dünya Bankası gibi diğer uluslararası organlar, dernekler ve vakıflar da hedef gösteriliyor. Polonya bağlamında, toplumsal cinsiyetçilik karşıtları aynı zamanda 1990'larda Batılı bağışçılar tarafından kurulmuş sivil toplum yapılarını, özellikle de Homofobi Karşıtı Kampanya (HKK) gibi LGBTQ hak-

ları gruplarını hedef gösterdiler. Bu gruplar yozlaşmış yabancı seçkinlerin ajanları gibi betimlendi. Esas Avrupalı toplumsal cinsiyet karşıtı otorite olan Gabrielle Kuby'nin Katolik Dünya Raporu'na verdiği bir röportajda dediği gibi:

Bu küresel cinsel devrim, iktidar seçkinleri tarafından gerçekleştiriliyor. Bunların içinde, gizemli alt organizasyon ağlarıyla Birleşmiş Milletler ve Avrupa Birliği gibi uluslararası organizasyonlar; Amazon, Google, ve Microsoft gibi küresel şirketler; Rockefeller ve Guggenheim gibi büyük vakıflar; Bill ve Melinda Gates, Ted Turner, Georges Soros, ve Warren Buffet gibi çok zenginler; ve Uluslararası Aile Planlama Federasyonu ve Uluslararası Lezbiyen ve Gay Derneği gibi sivil toplum örgütleri var.

"Yerel" ve "otantik" değerlere yaptığı vurgu bir yana, toplumsal cinsiyet karşıtı hareket, Dünya Aile Kongresi gibi örgütler ve CitizenGO gibi mobilizasyon platformları gibi organizasyonları da içeren, ulusötesi bir ağla güçlendirilmiştir. Örneğin, Polonya'daki Ordo Iuris Enstitüsü, Dünya Gençlik Birliği Avrupa, Amerika merkezli Katolik Aile ve İnsan Hakları Enstitüsü, Brüksel merkezli Avrupa Hasiyet Takibi, ve dünyanın en eski kürtaj karşıtı örgütlerinden biri olan Britanya Doğmamış Çocukları Koruma Derneği ile yakın işbirliği yapmaktadır. Bu ulusötesi bağlantılara rağmen, toplumsal cinsiyetçilik karşıtları düzenli olarak seçkin-karşıtı söy-

lem kullanmakta, destekçi toplamak için sıradan insanların onurundan ve kendi kimliklerinden ezilmiş çoğunluk gibi bahsetmekte, sıradan insanların ailelerinin ve çocuklarının geleceklerine dair meşru endişelerine başarıyla hitap etmektedirler.

Muhafazakar aktörler, neoliberal ideoloji ve politikaların sonucu artan endişe ve ekonomik iktidarsızlıktan faydalanmayı başardı. Bu hisler, Polonya'da ahlaken yozlaşmış "Avrupa heveslileri" (bir aşırı sağcı slogan: "Pedofiller ve Homoseksüeller, işte bunlar Avrupa'ya Hevesliler!") olarak resmedilen ya da ABD'de "sahtekar Hillary" referansı ile temsil edilen çökmüş seçkinlere karşı bir öfkeye kanalize oldu. Toplumsal cinsiyetçilik karşıtı yeni dalga, 1970'lere kadar giden toplumsal cinsiyet eşitliği politikaları ve söylemlerine muhalefet etmek üzerine kuruluyor, fakat aynı zamanda bağnaz popülizm ve yerel milliyetçiliğin ulusötesinde yeniden yükselişini yansıtıyor. Bu strateji, kendisini, "otantik" yerel değerleri ve sıradan insanları küresel dış güçlere ve yozlaşmış zengin elitlere karşı savunan bir hareket olarak sunarak, "toplumsal cinsiyeti" aşırı bireyselleştirme, ve kültürel ve ekonomik sömürüyle eş tutarak, bağnaz popülizmin siyasi zaferlerine yol açıyor. Toplumsal cinsiyetçilik karşıtlığı, neoliberal küreselleşmeye direnmenin yeni, muhafazakar dili haline geldiğini söyleyebiliriz.

Elżbieta Korolczuk'a ulaşmak için <bekorol@gmail.com>
Agnieszka Graff'a ulaşmak için <abgraff@go2.pl>

> Polonya'da Üreme Haklarını Savunmak

Julia Kubisa, Varşova Üniversitesi, Polonya

Polonyalı kadınlar Varşova'da yeni kürtaj yasasına karşı eylemde: 2 Ekim 2016. Fotoğraf: Elżbieta Korolczuk.

2 016 yılı sonbaharında, Polonya'da kürtajın planlanmış bir suç teşkil etmesine karşı olan yeni dalga bir kadın hareketi ortaya çıktı. Polonyalı feministler, 1993'te yürürlüğe giren acımasız bir yönetmeliğin parçasını oluşturan kürtaj karşıtı kanunla mücadele etmektedir. Polonya'daki kürtaj kanunu, Avrupa Birliği dahilinde yer alan en katı kanunlardan biri olmakla beraber, kürtaja sadece ensest ve tecavüz vakalarında, kadının sağlığına ve hayatına tehdit oluşturduğu sürece ve cenine ait genetik bir bozukluk olduğu durumlarda izin vermektedir.

Polonyalı aktivistler, yasal sınırlandırmaların ülkede yeraltı kürtaj ağlarını doğurduğu ama bu meselenin 2016 yılına kadar bir ivme kazanmadığını belirtmektedirler. Polonya'da 2015 yılında yapılan parlamento seçimlerinde oyların çoğunu sağ görüşlü Hukuk ve Adalet Partisi aldığı, üreme haklarına dair daha fazla kısıtlamaya gidilmesi de an meselesiydi. 2016 yılının başlarında, Başbakan Beata Szydło da dahil olmak üzere, hükümet liderleri kürtajın tamamen yasaklanmasına yeşil ışık yarkarken, muhafazakar bir sivil toplum örgütü olan Ordo Iuris, kadınlar ve jinekologların hapis cezası almaları için imza toplamakta ve yetkililerden, düşük yaşanan durumların tıbbi olarak kürtaj/düşük hapi olarak bilinen bir ilacın kullanımı dolayısıyla yaşanıp yaşanmadığını incelemelerini talep etmekteydi.

Ordo Iuris'in yeni kampanyasının neden olduğu öfke kısa zamanda aktivistler tarafından iki ayrı kampanyayla karşılık buldu: Feminist gündeme sahip, yeni bir taban örgütlenmesi ile biraraya gelen *Kızlar İçin Kızlar*'ın düzenlediği gösteriler ve grevler ile bir grup sosyal demokrat feministin oluşturduğu bir inisiyatif olan *Kadınları Kurtaralım*, Polonya'daki kürtaj karşıtı bu kanunun kaldırılması için kampanya düzenledi.

2016 yılının ortasında Ordo Iuris, sundukları teklifi destekleyenlerden 500,000 imzaya ulaştıklarını açıklarken, *Kadınları Kurtaralım* sadece 250,000 imza toplayabilmişti. Her iki teklif de parlamentoya sunuldu. Sağ görüşlü Katolik örgütleri buna benzer birçok teklifi parlamentoya götürmüştü fakat oy çokluğuna ulaşamamıştı; 1990ların

başına kadar ise kürtaj hakkını destekleyen hiçbir teklif parlamentoya sunulmazken, 1.2 milyon vatandaş tarafından kürtajın desteklenmesi yönünde imzalanan dilekçe ise reddedilmişti.

Bu kez, parlamento derhal *Kadınları Kurtaralım* inisiyatifinin projesini reddetti, bunun yerine kürtajın suç teşkil ettiği yönündeki teklifi görüşmeyi sürdürdü- bu durum, *Kadınları Kurtaralım*'ın gösteriler yapmasına ve sol görüşlü Razem partisinin de destekçilerine siyah giyinmeleri, greve katılmaları ya da sosyal medyada #blackprotest (#siyah-protesto) hashtagıyla fotoğraflar paylaşmaları için çağrıda bulunmasına sebep oldu. Polonya'nın en saygın kadın oyuncularını, 1975'te İzlandalı kadınların yaptığı grevden esinlenerek, tüm Polonyalı kadınların grev yapması gerektiğini söylediğinde, sosyal medya aktivistleri bu fikrin üzerine giderek, 3 Ekim (2016) tarihini tüm Polonyalı Kadınların Siyah Protesto Grev günü olarak duyurdu. Bu çağrı, hiçbir kadın örgütü tarafından yapılmamasına rağmen, feminist hareketler ve bu inisiyatifi destekleyen siyasi partiler zamanlarını ve kaynaklarını bu girişime yönelttiler. Grevden günler önce, özel sektörde yer alan işverenler ile memurların çoğu, greve katılmak isteyen kadınları destekleyeceğini belirterek, aslında bir anlamda çalışanlara 3 Ekim günü için izin verdi. Bazı üniversitelerde ise dersler iptal edildi.

Grevin yasal olup olmadığına dair ortaya çıkan engellere rağmen, grev hiç beklenmeyen hareketliliğe sahne oldu ve büyük başarı sağladı. Diğer büyük şehirlerde ve başkentte yapılan gösterilerin aksine, Kadınların Grevini, tüm Polonya gönülden destekledi. Kadınlar ve kız çocukları, erkeklerin de desteğini alarak, ülke çapında en az 142 şehir ve köyde, 150,000 kişinin katıldığı eylemler düzenledi- ve herkes siyah giyindi. Sloganlar, temel kadın hakları, üreme tercihi ve kadın onuru hakkındaydı ve tüm bunlar kürtajın tamamen yasaklanmasıyla ihlal edilecekti. Grev günü yağmurun yağması yüzünden, birçok katılımcı yağmurun altında ya da şemsiyelerin altında yürüdü, bu durum da olağandışı bir biçimde protestonun sembolü haline geldi.

Protestonun ölçeği ve enerjisi, iktidar partisi ve Katolik Kilisesi'ndeki görevlileri şaşkına çevirdi. Gelen ilk tepkiler misojinistti: Katolik piskoposu "tecavüz sırasında kadınların hamile kalamayacağını" iddia ederken, popüler bir politikacı da kadınların herkesle cinsel ilişkiye girdiği fikrinde ısrar ederek, kontrol edilmeleri gerektiği üzerinde durdu ve Dışişleri Bakanı kadınların sorumsuz olduklarını söyledi. Ancak, protestolardan üç gün sonra, parlamento kürtajın tamamen yasaklanmasına dair olan teklifi reddetti- bu da, Polonya'daki iktidar partisinin son zamanlarda yaşadığı az sayıdaki yenilgilerinden biri oldu.

Hükümet, cepheleşmeye doğru sürükleyen retoriğinden vazgeçti, bunun yerine daha "ılımlı" bir yaklaşım edindi. Başbakan, örtük bir tabirle-"zor bir hamilelik" geçiren Polonyalı kadınların, "zor" bu söylemde tedavi edilemeyen hastalık ya da hamilelik süresince cenine ait bozuklukların tespit edilmesi anlamına geliyordu, yaklaşık 1,000 avro değerinde tek sefere mahsus yardım payı alacaklarını, ki bu pay doğumdan kısa süre sonra ölecek bir bebek için verilecekti, duyurdu. Yardım, kadınları nesneleştirdiği eleştirilerine rağmen çoktan yürürlüğe girmişti.

Tüm Polonyalı Kadınların Siyah Protesto Grevi'nin düzenlenmesinde görev alan aktivistlerin birçoğu, protestolarına devam etmeye karar verdi, böylece hükümet hala bu tür bir baskıyı hissedecekti. İki hafta sonra, küçük çaplı bir grev daha organize ettiler, kadın onuru ve özgürlüğünü destekleyici, cinsel saldırı, aile içi şiddet ile toplumun askerleşmesi, kadınlara yönelik sosyal politikaların geliştirilmesi konularında çağrı yapılarak, sözkonusu grevde on bir maddelik bir mutabakat ortaya konuldu. Siyah Protesto sayesinde en az iki şöhret, halkın önünde kendi kürtaj deneyimlerini paylaşarak, kamusal söylemdeki tabuyu yıktılar. Siyah Protesto, önemli bir kamusal tanınırlık kazandı, Polonyalıların %58'i bu protesto desteklediğini ifade etti. Aynı zamanda, uluslararası bir tanınırlığa da sahip oldu, Arjantin, İzlanda ve Güney Kore'deki kadınlara da benzer protestolar düzenlemeleri yönünde ilham verdi. *Kadınları Kurtaralım*'dan Barbara Nowacka ve Razem'den Agnieszka Dziemianowicz-Bąk, *Foreign Policy* dergisi tarafından, Kadınların Siyah Protesto hareketinin temsilcileri olarak 2016 yılı Küresel Düşünürler Ödülü'nü kazandılar.

Polonya hükümeti, grevden itibaren daha ılımlı bir yaklaşım sergilemeye devam ederek, kürtajın ileri düzeyde sınırlandırılmasıyla ilgili herhangi bir girişimde bulunmadı, aksine engelli doğan çocuklara destek sağlanması- her ne kadar, maddi destek artışı konusunda görünen bir adım atılmadıysa da, konusunda söylem geliştirdi. Ancak, Ekim ayında ülke çapında bir greve yön veren feminist aktivizm, yankılanmaya devam ediyor: yakın zamanda, Sağlık Bakanı hastanelerdeki doğum ve anne bakımı bölümlerinde sağlanması gereken ulusal standartları düşürmesi ve iktidar partisi Hukuk ve Adalet Partisi'nin, kadına karşı şiddet ve aile içi şiddeti önleme ve bununla mücadele edilmesine ilişkin Avrupa Konseyi İstanbul Sözleşmesi'ni reddedeceğini planladığının ortaya çıkmasıyla, Tüm Polonyalı Kadınlar Grevi'ne destek veren kadınlar, bu gelişmelerdeki baş aktörlerin onların "şemsiyelerini kapatamayacağını" savundular. ■

Julia Kubisa'ya ulaşmak için <juliakubisa@gmail.com>

> ISA Genç Sosyologlar Ağı

Oleg Komlik, Ben-Gurion Üniversitesi, İsrail ve ISA Genç Sosyologlar Ağı Başkanı

İllustrasyon: Arbu.

Uluslararası Sosyoloji Derneği'nin Genç Sosyologlar Ağı (GSA) sosyoloji ve ilgili disiplinlerde yer alan öğrencileri, kariyerinin ilk basamağındaki akademisyenleri ve uygulayıcıları tüm tematik ilgi alanları ve bilimsel yaklaşımlar etrafında bir araya getirmektedir. Bu yazıda, GSA'nın görev ve güncel faaliyetleri hakkında bilgi verirken, bu kendine has uluslararası topluluğun, üyelerinin profesyonel yaşamlarını ve genel anlamda sosyolojiyi bir meslek olarak nasıl teşvik ettiğini göstermeye çalışacağım.

2006 yılında ortaya çıkması ve ISA Başkanları ve Yürütücü Komite tarafından destek görmesiyle, GSA, ISA'nın doktora öğrencileri laboratuvarı, ISA Genç Sosyologlar Yarışması ve ISA Kongreleri katılımcılarının güçlendiren deneyimleriyle gelişti. Topluluk

üyelerinin yerelle ve küreselle bağları bulunmaktadır- bu olağanüstü olduğu kadar zorludur da. Böyle bir potansiyelin farkında olan GSA'nın görevi bunu hayata geçirmektir. Böylelikle, GSA'nın amacı, genç sosyologların kariyerlerinde ilerlemeleri ve sosyolojik bilgi ve görüşleri yaratmak, yaymak ve uygulamak için bilgi paylaşımı, fikir alışverişi ve işbirliği içinde olmalarını sağlamaktır.

Geçtiğimiz iki buçuk yıl GSA için heyecan verici gelişmelerle doluydu. GSA'nın özellikle Küresel Güney'de, adını yaymak için sarfettiği kapsamlı proaktif çabalar sonucunda, 2500'ten fazla yüksek lisans öğrencisi, doktora öğrencisi, genç ve hatta kıdemli akademisyenle bu ağdaki üye sayısını gözle görülür oranda arttırdı. Katılımcıların birçoğu akademisyen olmasına rağmen, uygulayıcılar ve aktivistler de bu ağın içinde yer alma ta-

>>

lebinde bulunmaktadır; biz de, sosyolojiyi çalışmalarının merkezinde tutan herkese kapılarımızı açıyoruz.

GSA'nın etkinlikleri, dört tamamlayıcı ayaktan oluşmaktadır. İlk olarak, [GSA mail grubu](#), hızla genç sosyologlar için popüler bir bilgi kaynağı haline geldi. İki haftada bir, GSA bültenleri, yararlı, ilgi çekici ve güncel bilgiler sunuyor: makaleler, post-doktora pozisyonları için çağrı, burs ilanları, iş imkanları ile sosyoloji ve akademik hayatı ilgilendiren merak uyandıran makalelere yer vermektedir.

İkincil olarak, sayısı yaklaşık 650'yi bulan tez özetleriyle, [ISA doktora tezi özetleri](#) platformu herkese açıktır, genç sosyologlar doktora tezi özetleriyle birlikte kısa özgeçmişleri ve iletişim bilgilerini paylaşabilmektedirler. Katılımcılara, benzer konular üzerinde çalışan diğer kişileri bulmalarına yardımcı olurken, bu platform araştırmacılar arasındaki işbirliklerinin de önünü açmaktadır. Bununla birlikte,

yayınevleri de bu veritabanını keşfetmeye başladı, özetlerini gönderen kişilerle bu veritabanı sayesinde irtibata geçmektedirler.

Üçüncü olarak, iki buçuk sene önce, GSA'nın [Facebook sayfası](#) ve [Twitter hesabı](#) açıldı; binlerce takipçi ve ziyaretçi, online duyurular, doktora tez özetleri ve ilgi çekici bağlantılara ulaşarak, sosyal medyanın bu çoğaltıcı ve dolaşım etkisinden yararlanmaktadır.

Son ama en önemli olarak, GSA, her yıl düzenlenen Slovenya Sosyal Bilimler Uluslararası Konferansı'nın eş-organizatörlerinden biridir ve diğer akademik toplantıların sponsorluğunu üstlenme geleneğinin onurunu taşımaktadır, bu etkinlikler sayesinde çeşitli ülkelerden ve bölgelerden genç bilim insanları bir araya gelmektedir.

GSA kurul üyeleri Dolores Modic ve Tamara B.Valic'e katkıları ve ISA sekreterliğine hızlı ve daimi yardımları

için şükranlarımı sunuyorum. Bu yazı vesilesiyle, GSA'nın her zaman yeni önerilere; girişimlere ve yardımlara açık olduğunu belirtmek istiyorum.

ISA ve Araştırma Komitelerinin önemli projeleriyle birlikte, GSA sosyologlara sosyo-politik morfolojinin labirentlerini çözmede daha donanımlı hale gelmeleri için küresel bir topluluk oluşturmalarına yardım etmektedir. Zorlu neoliberal ve pazarlaştırılan gerçeklikler ile otoriter ve milliyetçi yönelimlerin gölgesi arasındaki yokuştan çıkarken, sosyolojinin bir meslek olarak kaçınılmazlığını ve mahiyetini de aklımızdan çıkarmıyoruz. Tecrübeli meslektaşlarımız tarafından desteklenen bu ortak yolculuğumuzda, sosyolojinin değerli entelektüel meşalesini taşımayı, birlikte ilerlemeyi ümit ediyoruz. ■

Oleg Komlik'e ulaşmak için <komlik@gmail.com>

> *Küresel Diyalog*'u Endonezceye Çevirmek

Kamanto Sunarto, Endonezya Üniversitesi, Depok, Endonezya

2 015 yılı Nisan ayında bir grup Endonezyalı sosyolog, Endonezya yayın ekibi için bir araya geldi. *Küresel Diyalog (KD)* 'un 5. Cilt 3.sayısı, 2015 yılı Ekim'inde 16. dil olarak, ilk kez Endonezce yayınlandı.

Ekibimiz, dört ayrı şehir, beş ayrı üniversiteye bağlı dokuz sosyologdan oluşmaktadır: Depok'ta Endonezya Üniversitesi, Yogyakarta'da Gadjah Mada ve Sanata Dharma Üniversiteleri, Bogor'da Bogor Tarım Enstitüsü ve Kupang'da Nusa Cendana Üniversitesi. Ekibimizin dört üyesi de Australian National, Paris'teki École des Hautes Études en Sciences Sociales (Sosyal Bilimler Yüksek Okulu), Amsterdam Üniversitesi ve Leiden Üniversitesi'nde doktora eğitimlerine devam etmektedir.

Yayın kurulumuzu oluşturan üç kişi, çevirisi yapılan makalelerin hakem denetimini üstlenmektedir. Kurul üyelerimiz, çevirmenler sayısı o an için sınırlı olduğunda, çeviri yapmakla beraber, birbirlerinin çevirilerinin de hakem denetimini yapmaktadır. Ayrıca, ekibimizden bir kişi baş editörlük yaparken, ekibin ikinci üyesi makalelerin çevirisi konusunda diğer ekip üyeleriyle irtibatın kurulmasında görev almakta, ekibin üçüncü üyesi de KD'un yönetim ekibiyle olan temasını gerçekleştirmektedir. Üniversite mezunu bir asistan da ekibe, KD'un Endonezya yayınının redaksiyonu, tasarımı ve dizgisi konularında yardımcı olmaktadır.

KD'un ISA tarafından yayınlanmasından bir ay önce, yayın kurulu her ekip üyesini davet ederek, uygunluk durumlarına göre her üyeye bir ya da iki makalenin çeviri görevini vermektedir. Ekibin her bir üyesinin bağlı olduğu üniversitelerin birbiriyle olan mesafesinden dolayı- 65 ila 2,770 km- tüm iletişim e-mail ya da sosyal medya aracılığıyla sağlanmaktadır.

Endonezya ekibinin çeviri sürecinde karşılaştığı zorluklar, KD 6.3'te (Eylül 2016) Romanya ekibinin söz ettiği deneyimlerle az çok benzerlik göstermektedir. İngilizce ve

“pek çok temel kavram henüz resmi olarak çevrilmedi”

Endonezce'nin temel yapısal farklılıklarının yanı sıra yeni kavramlar ve birçok akademisyen tarafından henüz resmi olarak çevrilmeyen temel kavramlar özgün dili İngilizceden çevrilmeden yer almaktadır. Sözlükler, akademik ve profesyonel yayınların taranması ve çeviriye dair belli konularda yaptığımız görüşmelerin dışında, ekip üyelerimiz zaman zaman profesyonellere danışarak ve gerekli gördüğünde, KD'ta yayınlanan makalelerin yazarlarına başvurarak, çeviri için ilgili konuları açıklığa kavuşturmaya çalışmaktadır.

Ekip üyelerinin kendi çevirdikleri makaleler de dahil olmak üzere tüm çevrilen makalelerin hakem denetimi yapıldıktan ve çeviriye dair öne çıkan sorunların çözülmesi için üyelerin birbirleriyle temasa geçmesinin ardından, kurul üyeleri yayının mizanpaj aşamasına geçmektedir. KD'un ISA kılavuzuna göre çevrildiği ve dizgisinin yapıldığına, yayının son hali *Küresel Diyalog* editörüne gönderilmeden önce emin oluyoruz.

Küresel Diyalog'un ISA internet sayfasında yayınlanmasının ardından kurul, KD'un sayfasını Endonezya Sosyoloji Derneği (ESD), Endonezya Sosyoloji Eğitim Programları Derneği (ESEPD), çeşitli sosyoloji bölümleri ve eğitim programları, kütüphaneler, araştırma merkezleri, sosyoloji öğrenci dernekleri ile çeşitli üniversitelerdeki sosyologlarla paylaşmaktadır. ■

Kamanto Sunarto'ya ulaşmak için <kamantos@yahoo.com>

> Endonezya

Yayın Ekibiyle Tanışma

Kamanto Sunarto, Endonezya Üniversitesi Sosyal ve Siyasal Bilimler Fakültesi, Sosyoloji Bölümü'nde Emeritus Profesördür. 1980 yılında Chicago Üniversitesi'nde eğitim alanında doktora eğitimini tamamlamıştır. Çalışma alanları arasında yüksek öğrenim ve sosyoloji tarihi bulunmaktadır. ISA'nın Eğitim Sosyolojisi (RC04) ve Sosyoloji Tarihi (RC08) araştırma komitelerinde üyedir.

Hari Nugroho, Leiden Üniversitesi (Hollanda) Kültürel Antropoloji ve Kalkınma Sosyoloji Enstitüsü'nde doktora eğitimine devam etmekte olup, Endonezya Üniversitesi, Sosyal ve Siyasal Bilimler Fakültesi, Sosyoloji Bölümü'nde öğretim üyesidir. Yüksek lisans eğitimini Erasmus Üniversitesi (Lahey, Hollanda) Toplumsal Çalışmalar Enstitüsü'nde (TÇE) tamamlamıştır. Çalışma alanlarını emek, toplumsal hareketler, yerel siyaset ve toplumsal eşitsizlik oluşturmaktadır. Hari, ISA'nın İşçi Hareketleri (RC44), Toplumsal Sınıflar ve Toplumsal Hareketler (RC47) ile Toplumsal Hareketler, Kolektif Eylem ve Toplumsal Değişim (RC 48) araştırma komitelerinde üyedir.

Lucia Ratih Kusumadewi, École des Hautes Etudes en Sciences Sociales (EHESS- Sosyal Bilimler Yüksek Okulu, Paris, Fransa), Centre d'Analyse et d'Intervention Sociologique'te (CADIS-Sosyolojik Analiz ve Müdahale Merkezi) doktora eğitimine devam etmektedir. Yüksek lisans derecesini EHESS'ten 2006 yılında almıştır. Halen, Endonezya Üniversitesi, Sosyal ve Siyasal Bilimler Fakültesi, Sosyoloji Bölümü'nde öğretim üyesidir. Ana çalışma alanlarını toplumsal hareketler, kimlik, din, gençlik ve eğitim oluşturmaktadır. Lucia, ISA'nın Din Sosyolojisi (RC22) ve Toplumsal Sınıflar ve Toplumsal Hareketler (RC47) araştırma komitelerinde üyedir.

Fina Itriati, Yogyakarta'da bulunan Gadjah Mada Üniversitesi, Sosyal ve Siyasal Bilimler Fakültesi, Sosyoloji Bölümü'nde araştırmacı ve öğretim üyesidir. Doktora eğitimini, Avustralya Ulusal Üniversitesi, Sanat ve Sosyal Bilimler Fakültesi'nde (SSBF) sürdürmektedir. "Deprem Sonrası Endonezya'da Yeni Engelli Olan Kadınların Biososyalliği ve Kimliklerini Yeniden Tanımlaması" adlı araştırma projesinde, bir felaket sonucu engelli olarak hayatına devam eden kadınların gündelik yaşamlarını anlamak üzere etnografik metotlardan yararlanmıştır. Çalışma alanlarını toplumsal cinsiyet, kültür ve toplum, somutlama, engellilik, felaket ve insan hakları konuları oluşturmaktadır. Fina Endonezya Sosyoloji Derneği ve ISA'nın Sosyal Bilimlerde Beden (RC54) araştırma komitesinin üyesidir. (RC54).

Indera Ratna Irawati Pattinasarany, Endonezya Üniversitesi Sosyal ve Siyasal Bilimler Fakültesi, Sosyoloji Bölümü öğretim üyesidir. Çalışma alanlarını toplumsal tabakalaşma ve hareketlilik, toplumsal eşitsizlik, yoksulluk ve eğitim sosyolojisi oluşturmaktadır. Indera, doktora eğitimini Endonezya Üniversitesi'nde tamamlamış, yüksek lisans derecesini de Michigan Eyalet Üniversitesi'nden (ABD) almıştır ISA'nın Eğitim Sosyolojisi (RC04) ve Toplumsal Tabakalaşma (RC28) araştırma komitelerinin üyesidir. Aynı zamanda, Endonezya Sosyoloji Derneği'nin de üyesidir.

Benedictus Hari Juliawan, Sanata Dharma Üniversitesi (Yogyakarta, Endonezya) Din ve Kültürel Çalışmalar Lisansüstü Programı'nda öğretim üyeliği yapmaktadır. Göçmen işçi konuları üzerine çalışan, yerel bir sivil toplum örgütü olan Sahabat İnsan'da araştırmacıdır. 2007 yılında yüksek lisans derecesini ve 2011 yılında Kalkınma Çalışmaları alanındaki doktora derecesini Oxford Üniversitesi'nden (Birleşik Krallık) almıştır. Ana çalışma alanlarını işçi hareketleri, göçmen işçiler, kimlik siyaseti ve kayıt-dışı ekonomi oluşturmaktadır.

Mohamad Shohibuddin, Amsterdam Üniversitesi (Hollanda) Sosyoloji ve Antropoloji Bölümü'nde doktora öğrencisidir. Bagor Tarım Enstitüsü (Endonezya) Toplumsal Çevre Bilimi Fakültesi, İletişim ve Toplumsal Kalkınma Bölümü'nde öğretim üyesidir. Yoksulluk, kırsal kalkınma ve tarımsal değişim konuları üzerine bir araştırma merkezi olan Sajogyo Enstitüsü'nün yönetici müdürlüğünü yapmıştır. Çalışma alanlarını toprak reform politikaları, tarım çalışmaları, barış ve çatışma çalışmaları ile kırsal toplumsal hareketler oluşturmaktadır.

Dominggus Elcid Li, Kaynak Yönetimi ve Toplumsal Değişim Enstitüsü'nde (KYTDE) yönetici müdür ve araştırmacıdır. 2014 yılında doktora derecesini Birmingham Üniversitesi'nden (Birleşik Krallık) aldıktan sonra, Harvard Kennedy School'da (Boston, ABD) 2014-2015 yılları arasında post-doktora eğitimini tamamlamıştır. Nusa Cendana Üniversitesi (Kupang, Doğu Endonezya) Sosyal ve Siyasal Bilimler Fakültesi'nde öğretim üyesidir. Çalışma alanlarını göç, insan ticareti, demokratik katılım ve kırsal sosyoloji oluşturmaktadır.

Antonius Ario Seto Hardjana, doktora eğitimini Goethe Üniversitesi (Frankfurt, Almanya) Etnoloji Enstitüsü'nde tamamlamıştır. Yüksek lisans derecesini, Passau Üniversitesi'nden (Almanya) Güneydoğu Asya çalışmaları alanında almıştır. Endonezya Üniversitesi, Sosyal ve Siyasal Bilimler Fakültesi, Sosyoloji Bölümü'nde öğretim üyesidir. Ana çalışma alanlarını kültürel çalışmalar, sosyal medya ve sosyal ağlar oluşturmaktadır.